

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ A DANÍ

Postavení věřitelů v procesu oddlužení

Position of Creditors in the Process of Debt Relief

Student: Bc. Martina Řezníčková
Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D.

Ostrava 2017

Zadání diplomové práce

Student:

Bc. Martina Řezníčková

Studijní program:

N6208 Ekonomika a management

Studijní obor:

6202T049 Účetnictví a daně

Téma:

Postavení věřitelů v procesu oddlužení
Position of Creditors in the Process of Debt Relief

Jazyk vypracování:

čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Charakteristika insolvenčního řízení a jeho řešení oddlužením
 3. Věřitelé a jejich možnosti uplatňování pohledávek
 4. Vyhodnocení postavení věřitelů v návaznosti na využití jejich práv a uspokojení v oddlužení
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. 1482 s. ISBN 978-80-7400-555-8.
- MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 301 s. ISBN 978-80-7380-568-5.
- ŠNOBLOVÁ, Zuzana a Vítězslav NĚMČÁK. *Insolvenční správce*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 284 s. ISBN 978-80-7357-914-2.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D.**

Datum zadání: 18.11.2016

Datum odevzdání: 21.04.2017

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci, vypracovala samostatně, včetně příloh, které jsou k práci doloženy. Přílohy č. 2, 3 a 4, jsem samostatně doplnila.

V Ostravě dne 20. 4. 2017

A handwritten signature in cursive script, reading "Řezníčková Martina", written in blue ink on a dotted line.

Bc. Martina Řezníčková

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Charakteristika insolvenčního řízení a jeho řešení oddlužením	7
2.1	Základní ustanovení insolvenčního zákona	7
2.1.1	Formy úpadku a způsoby jeho řešení	7
2.1.2	Vymezení důležitých pojmů souvisejících s problematikou IR.....	9
2.1.3	Procesní subjekty insolvenčního řízení	11
2.2	Průběh insolvenčního řízení obecně	12
2.2.1	Zahájení insolvenčního řízení	12
2.2.2	Projednání a rozhodnutí o insolvenčním návrhu	14
2.3	Oddlužení.....	15
2.3.1	Zahájení řízení	15
2.3.2	Průběh insolvenčního řízení v procesu oddlužení	16
2.3.3	Způsoby provedení oddlužení	18
2.3.4	Metodika výpočtu zabavitelné částky	20
3	Věřitelé a jejich možnosti uplatňování pohledávek	23
3.1	Druhy pohledávek.....	23
3.1.1	Pohledávky přihlašované v rámci insolvenčního řízení	24
3.1.2	Pohledávky které se do insolvenčního řízení nepřihlašují	26
3.2	Věřitelské orgány.....	28
3.2.1	Schůze věřitelů	28
3.2.2	Věřitelský výbor	30
3.2.3	Zástupce věřitelů	31
3.3	Účetní a daňové aspekty pohledávek.....	32

3.3.1	Tvorba opravných položek	32
3.3.2	Odpis pohledávek	33
4	Vyhodnocení postavení věřitelů v návaznosti na využití jejich práv a uspokojení v oddlužení	35
4.1	Analýza uspokojení věřitelů v oddlužení	35
4.1.1	Náhodně vybraná skupina dlužníků	35
4.1.2	Analýza míry uspokojení věřitelů	36
4.1.3	Analýza dlužníků.....	39
4.1.4	Analýza pohledávek věřitelů	41
4.1.5	Analýza věřitelů v procesu oddlužení	42
4.1.6	Shrnutí analýz.....	46
4.2	Oddlužovací novela v návaznosti na postavení věřitelů.....	47
4.2.1	Významné změny v oddlužení po novele	47
4.2.2	Navrhované změny IZ, jež zatím nebyly schváleny	49
4.2.3	SWOT analýza věřitelů v oddlužení v návaznosti na novelu IZ.....	50
5	Závěr.....	54
	Seznam použité literatury	56
	Seznam zkratk	58
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 Úvod

Pojem oddlužení, někdy neodborně nazýváno jako osobní bankrot, je veřejnosti čím dál více znám. Důvodem je trend dnešní doby, zadlužení domácností v podobě různých půjček a úvěrů, které ale následně v mnoha případech nejsou domácnosti schopny splácet a musí hledat řešení – oddlužení.

V současnosti jsou nejrozumnější půjčky a úvěry na každodenním pořádku. Neexistují totiž téměř žádné překážky, které by jejich poskytování omezovaly a proto vzniká velmi mnoho nebankovních společností za tímto účelem. Tyto finanční instituce však nepodléhají dohledu ČNB a poskytují úvěry za mnohdy až nemorálních podmínek, neboť poplatky spolu s úroky velmi často mnohonásobně převyšují vypůjčené částky a dlužník se tak může dostat do dluhové spirály. Je však velmi snadné podlehnout lákavým nabídkám těchto společností a za lehce nabyté vypůjčené peníze si pořídit zboží či služby, které by si jinak spotřebitel nemohl dovolit (např. dovolené, automobily, drahé spotřebiče apod.). Lehkomyslnost spotřebitele a ochota těchto společností půjčovat opakovaně může způsobit dominový efekt, který končí až úpadkem dlužníka.

V bankovním sektoru, kde banky podléhají dohledu ČNB, je postup vůči dlužníkům opatrnější. Prvnímu žadateli tyto banky vycházejí vstříc téměř vždy avšak při zhoršování finanční situace dlužníka roste ostražitost bank. Při neschopnosti splácet dlužník ztrácí možnost získat touto bankovní cestou další finanční prostředky a tak se často obrací k výše zmíněným nebankovním společnostem.

Cílem této diplomové práce je vyhodnocení postavení věřitelů v procesu oddlužení a následné zhodnocení elementárních poznatků o dlužnících, kteří se do úpadkové situace nejčastěji dostávají.

Teoretická část je převážně obecným ustanovením, které se týká insolvenčního řízení. K základním informacím podstatným pro pochopení celé problematiky patří zejména definování úpadku a jeho forem, dále vymezení subjektů insolvenčního řízení a důležitých pojmů souvisejících s tématem. Součástí teoretické části je i nastínění celého průběhu insolvenčního řízení obecně, přičemž v samostatné kapitole je pozornost upřena konkrétně na úpadek, jenž je řešen formou oddlužení.

Druhá polovina teoretické části je zaměřena na věřitele a jejich možnosti uplatňování pohledávek. Je zde popsáno s jakými typy pohledávek se lze v rámci insolvenčního řízení setkat a v čem se od sebe liší. Postupně jsou zde rozebrány též povinnosti a práva věřitelů,

jenž vychází z funkce ve věřitelských orgánech. Závěr teoretické části je věnován základním informacím týkajících se účetních a daňových souvislostí v procesu oddlužení.

V praktické části diplomové práce je provedena analýza náhodně vybraných dlužníků, na kterou navazují ostatní dílčí analýzy týkající se převážně bližšího zkoumání těch dlužníků, kteří svou úpadekovou situaci řeší oddlužením (např. poměr zastoupení dle pohlaví, věkové kategorie, výše dluhu a čistého měsíčního příjmu).

V návaznosti na výše uvedený cíl práce je analyzována míry uspokojení věřitelů na základě náhodně vybraného vzorku dat. V rámci praktické části diplomové práce je zpracována i problematika novely IZ, a to ze dvou hledisek. Nejprve je popsány několik zásadních změn v IZ, které vejdou v platnost je 1. 7. 2017. V další části jsou popsány navrhované změny v „oddlužovací novele“, které jsou však prozatím ve fázi projednávání. Nicméně právě tato novela je intenzivně diskutována, neboť její schválení by přineslo nový pohled na osvobození dlužníků od dluhů. V návaznosti na stávající právní úpravu a projednávanou novelu je v poslední části provedena SWOT analýza na postavení věřitelů v oddlužení.

Diplomová práce je zpracována zejména metodami dedukce, komparace, popisu a analýz.

2 Charakteristika insolvenčního řízení a jeho řešení oddlužením

Cílem úvodní kapitoly je uvést čtenáře do základní problematiky insolvenčního řízení. V teoretické části je vymezeno několika důležitých pojmů jako například úpadek, procesní subjekty a průběh insolvenčního řízení obecně. Další část je věnována pouze jedné formě úpadku a to konkrétně oddlužení.

2.1 Základní ustanovení insolvenčního zákona

Insolvenční řízení je chápáno jako řízení před insolvenčním soudem, jehož předmětem je dlužníkův úpadek nebo hrozící úpadek a způsob jeho řešení. V zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), je v § 1 vymezeno, že se jedná o právní úpravu **řešení úpadku a hrozícího úpadku** dlužníka soudním řízením a to některým ze stanovených způsobů řešení úpadku tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů.

V insolvenčním zákoně je specifikováno hned několik forem úpadku, které je nezbytné odlišovat, a to zejména **platební neschopnost, předlužení a hrozící úpadek**.

2.1.1 Formy úpadku a způsoby jeho řešení

První formou úpadku je **platební neschopnost** dlužník. Jsou-li u něj kumulativně splněny podmínky, které jsou vymezeny v § 3 odst. 1 IZ že dlužník:

- má více věřitelů,
- má peněžité závazky po dobu delší **30 dnů po lhůtě splatnosti**,
- není schopen plnit své závazky,

tak se rozumí, že je v **platební neschopnosti**.

V IZ je ustanovena **vyvratitelná domněnka platební neschopnosti** v několika variantách. První variantou je, že dlužník pozastavil platby u větší části svých peněžitých závazků. Jedná se tedy o situaci, kdy dlužník v důsledku svých ekonomických problémů neplatí svým věřitelům. Druhou možností je, že dlužník neplní podstatnou část svých peněžních závazků po dobu delší tří měsíců po lhůtě splatnosti. V tomto případě dlužník úplně nepozastavil splácení svých závazků, ale hradí je s výrazným zpožděním¹. Další způsob může

¹ Plnění závazků po splatnosti souvisí často s tzv. druhotnou platební neschopností, která není způsobena nevlí dlužníka plnit, ale zpravidla to bývá způsobeno tím, že dlužník je sám věřitelem pohledávek svých odběratelů, kteří mu včas nezaplatili.

být důsledkem toho, že není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníkovi výkonem rozhodnutí nebo exekucí. Existenci tohoto předpokladu lze podložit např. rozhodnutím o zastavení výkonu rozhodnutí, neboť průběh výkonu rozhodnutí nasvědčuje, že výtěžek, kterého jím bude dosaženo, nepostačí ani ke krytí nákladů výkonu rozhodnutí (Šínová a Kochová, 2015). Poslední varianta může nastat tehdy, nesplnil-li dlužník povinnost předložit seznam majetku, seznam závazků nebo seznam svých zaměstnanců dle § 104 odst. 1 IZ, kterou mu uložil insolvenční soud. Do platební neschopnosti se však dlužník dostane, když je splněna třeba jen jedna z těchto variant.

Další formou úpadku je **předlužení**. Tuto formu úpadku nelze považovat za univerzální, neboť se týká pouze takových dlužníků, kteří jsou právnickou nebo fyzickou osobou a zároveň podnikatelem. Dlužník je předlužen, jsou-li kumulativně splněny následující dvě podmínky:

- má-li dlužník více věřitelů,
- souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku (Šínová a Kochová, 2015).

Při stanovení hodnoty dlužníkovy majetku se přihlíží i k další správě jeho majetku, případně k dalšímu provozování jeho závodu, a to pokud dle všech okolností lze důvodně předpokládat, že dlužník bude i nadále pokračovat ve správě majetku či provozu závodu. Zjednodušeně lze říci, že o předlužení se jedná tehdy, pokud jsou pasiva vyšší než aktiva (Maršíková, 2015).

Insolvenční zákon počítá s ochranou dlužníka v případě, že dlužník ještě není ve stavu úpadku, ale hodlá mu aktivně zabránit využitím sanačních opatření. Může se jednat o vyhlášení moratoria ještě před zahájením insolvenčního řízení (§ 125 IZ) či zvláštní sanační způsoby řešení úpadku (reorganizace nebo oddlužení). V takových případech lze přistoupit k příslušnému procesnímu řešení **hrozícího úpadku dlužníka** (Winterová a Macková, 2015). Dlužník je tedy v hrozícím úpadku, pokud je možno se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas uhradit podstatnou část svých peněžitých závazků svým věřitelům (Šínová a Kochová, 2015)

Samotné ustanovení řešení úpadku je významným rozhodnutím při další postupu v insolvenčním řízení. Jednotlivé způsoby řešení úpadku se od sebe výrazně liší jak z pohledu procesního postupu, tak i pokud se jedná o jejich výsledek. Volba způsobu řešení úpadku by měla vést k optimálnímu vyřešení nepříznivé majetkové situace dlužníka. Způsoby řešení úpadku dle § 4 odst. 1 IZ se rozumí:

- „konkurs,
- reorganizace,
- oddlužení,
- zvláštní způsoby řešení úpadku, které tento zákon stanoví pro určité subjekty nebo pro určité druhy případů.“

„Konkurz je způsob řešení úpadku spočívající v tom, že zjištěné pohledávky věřitelů jsou uspokojeny poměrně z výnosu zpeněžení majetkové podstaty,“ jak tvrdí Maršíková 2015, s. 14. Neuspokojené pohledávky po skončení konkurzního řízení nezanikají. Věřitelé jsou oprávněni k jejich dalšímu vymáhání za dlužníka. Konkurz je považován za likvidační způsob řešení úpadku, neboť není prvořadým cílem zachování provozu závodu dlužníka.

Reorganizace je označována za sanační způsob řešení úpadku, kdy snahou je ozdravení ekonomického stavu obchodního závodu dlužníka. Dlužníkem je podnikatel, kterým se rozumí právnická nebo fyzická osoba. Jak uvedla Maršíková 2015, s. 20, *„reorganizací se rozumí zpravidla postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovy podniku, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle soudem schváleného reorganizačního plánu s průběžnou kontrolou jeho plnění ze strany věřitelů.“* Při reorganizaci jde převážně o opětovné a pokud možno i plnohodnotné zapojení dlužníka do podnikatelských aktivit.

Oddlužení je nejčastěji využívaným způsobem řešení úpadku a stejně jako reorganizace spadá mezi sanační řešení úpadku. Jak tvrdí Maršíková 2015, s. 16, *„oddlužení je způsobem řešení úpadku dlužníka, jehož účelem je osvobodit dlužníka od dluhů a to lze realizovat ve formě pětiletého splátkového kalendáře nebo ve formě zpeněžení majetkové podstaty.“* Problematika oddlužení je detailně rozebrána v samostatné kapitole 2.3.

2.1.2 Vymezení důležitých pojmů souvisejících s problematikou IŘ

Insolvenční rejstřík je podle § 419 odst. 1 IZ informačním systémem veřejné správy, jehož správcem je Ministerstvo spravedlnosti ČR. Dále je v něm obsažen seznam insolvenčních správců spolu se seznamem dlužníků a digitalizovanými insolvenčními spisy. Insolvenční rejstřík je veřejně přístupný a každý do něj může nahlížet a pořizovat si z něj výpisy či kopie. Podle § 420 IZ je upraven rozsah údajů zapisovaných do insolvenčního rejstříku. Pokud se jedná o dlužníka fyzickou osobu, zapisuje se do seznamu dlužníků jeho jméno, příjmení, bydliště, rodné číslo, popř. datum narození. Je-li dlužník fyzickou osobou, která je podnikatelem, zapisuje se do seznamu dlužníků i dodatek odlišující jeho firmu,

používá-li ji při podnikání, dále sídlo, pokud se liší s bydlištěm dlužníka a identifikační číslo. V případě, že je dlužníkem právnická osoba, zapisuje se do seznamu jeho obchodní firma nebo název, sídlo a identifikační číslo. Tyto údaje insolvenční soud zapíše do seznamu dlužníků jakmile nastanou účinky spojené se zahájením IŘ, nejpozději však do 7 dnů po tomto okamžiku.

Předběžné opatření může být soudem vydáno i bez návrhu. Toto opatření je nezbytné tehdy, pokud je nutné zabránit v době do vydání rozhodnutí o úpadku změnám v rozsahu majetkové podstaty v neprospěch věřitelů. Dlužníkovi může být nařízeno, aby nenakládal s určitým majetkem či právy náležejícími do jeho majetkové podstaty. Dále tímto předběžným opatřením může soud rozhodnout o tom, že dlužník smí nakládat s majetkovou podstatou nebo její části pouze však se souhlasem předběžného správce. Předběžné opatření zaniká zpravidla uplynutím doby, po kterou mělo trvat (Hásová a Moravec, 2013).

Moratorium, lze obecně chápat jako pozastavení určité činnosti nebo odložení splátek závazků z mimořádných důvodů (Hásová a Moravec, 2013). Jak tvrdí Winterová a Macková 2015, s. 228, „*účelem moratoria je ochránit dlužníka po dobu jeho trvání před rozhodnutím insolvenčního soudu o úpadku, a umožnit tak dlužníkovi, aby úpadek překonal.*“ Povaha tohoto opatření vede k tomu, že moratorium lze vyhlásit pouze u dlužníka, který je podnikatelem. Tento dlužník tak musí vyhlášení moratoria navrhnout insolventnímu soudu, a to neprodleně do 7 dnů od podání svého insolvenčního návrhu (u návrhu věřitele do 15 dnů od jeho doručení insolventním soudem). V návrhu na moratorium jsou podstatné nejen obecné náležitosti podání, ale zejména všechny skutečnosti, které odůvodňují jeho vyhlášení. Dlužník je povinen připojit vedle seznamů a listin, jenž tvoří přílohy k insolvenčnímu návrhu, i poslední účetní závěrku. Dlužník též připojí písemné prohlášení většiny svých věřitelů, ve kterých s vyhlášením moratoria souhlasí, přičemž jejich podpisy musí být úředně ověřeny. Rozhodnutí o návrhu na moratorium by mělo být soudem urychleně vydáno, a to do konce pracovního dne nejbližšího následujícího po dni, kdy mu takový návrh došel. Účinky moratoria trvají po dobu uvedenou v návrhu, *nejdéle však 3 měsíce*. V odůvodněných případech lze moratorium prodloužit o 30 dnů (Maršíková, 2015). Po dobu trvání moratoria nemůže insolvenční soud rozhodnout o úpadku dlužníka. Za trvání moratoria je možné, aby oprávněné osoby přistoupily k řízení a věřitelé tak uplatnili své právo přihláškou pohledávky, avšak tyto úkony se stanou účinnými až po zániku moratoria (Hásová a Moravec, 2013).

2.1.3 Procesní subjekty insolvenčního řízení

V insolvenčním řízení vystupuje hned několik procesních subjektů, které jsou taxativně vymezeny IZ. Mezi tyto subjekty patří:

- insolvenční soud,
- insolvenční správce,
- dlužník a věřitelé,
- státní zastupitelství a likvidátor dlužníka (Kučera, 2009).

Úkolem **Insolvenčního soudu** dle § 10 IZ je vydávání rozhodnutí, jejichž vydání zákon ukládá a předběžné vykonávání dohledu nad postupem a činností ostatních procesních subjektů. V případě, že se jedná o fyzickou osobu nepodnikatele, je místně příslušným krajský soud, v jehož obvodu má dlužník bydliště nebo bydliště, v němž má dlužník v úmyslu trvale se zdržovat. Je-li dlužníkem fyzická osoba podnikatel, je místně příslušným krajský soud, v jehož obvodu má dlužník místo podnikání. Pokud se jedná o dlužníka právnickou osobu, je podstatné pro určení místní příslušnosti soudu sídlo této právnické osoby (Maršíková, 2015).

Insolvenční správce může být jak fyzická, tak právnická osoba oprávněná k výkonu funkce na základě povolení uděleného Ministerstvem spravedlnosti ČR. Nejdříve však musí být splněny určité předpoklady k tomu, aby bylo vůbec umožněno uchazečům o funkci IS vykonat zkoušku insolvenčního správce. Základní podmínky, které musí být uchazečem bezpodmínečně splněny a prokázány před absolvováním dané zkoušky, jsou:

- vysokoškolské vzdělání magisterského studijního programu,
- tříletá odborná praxe v oblasti související s výkonem funkce IS, zejména tedy v účetnictví, ekonomii, auditu, právu, daňovém poradenství apod. (Šnoblová a Němčák, 2014).

Jak uvedli Šnoblová a Němčák, 2014, s. 82, „*právo vykonávat činnost insolvenčního správce vzniká dnem nabytí právní moci povolení vykonávat činnost insolvenčního správce.*“

Tento subjekt je nedílnou součástí každého insolvenčního řízení neboť insolvenční správce je přiřazen v rozhodnutí o úpadku. Tato osoba IS je vybrána **ze seznamu insolvenčních správců**² předsedou insolvenčního soudu. Jeho povinnosti jsou uloženy IZ,

² Seznam, insolvenčních správců je součástí insolvenčního rejstříku, což je veřejně přístupný informační systém veřejné správy, jehož správcem je Ministerstvo spravedlnosti. V seznamu IS jsou zveřejněny údaje o insolvenčních správcích a k zápisu jakýchkoliv změn těchto údajů je oprávněno pouze ministerstvo (Šnoblová a Němčák, 2014).

zvláštními předpisy nebo rozhodnutí insolvenčního soudu. Při výkonu své funkce je odpovědný dlužníkovi, věřitelům dlužníka případně dalším zúčastněným osobám za škodu, která těmto osobou v důsledku porušení povinností ze strany IS vznikne (Maršíková, 2015). IS má právo na odměnu a náhradu hotových výdajů, případně z rozhodnutí insolvenčního soudu mu může být poskytnuta záloha. Je-li IS plátcem daně z přidané hodnoty, náleží mu i náhrada i za tuto daň. Odměna spolu s náhradou za hotové výdaje se uspokojuje z majetkové podstaty a jsou vyúčtovány IS v konečné zprávě. Insolvenční soud může po projednání s věřitelským výborem odměnu IS přiměřeně zvýšit či snížit (Šínová a Kochová, 2015).

Likvidátor dlužníka je upraven v § 70 IZ. V souladu s tímto zákonem vykonává likvidátor dlužníka v insolvenčním řízení svou působnost v rozsahu, v jakém nepřešla na insolvenčního správce. Funkce tohoto subjektu je důležitá, neboť v častých případech do insolvence vstupuje dlužník, který je v likvidaci. Likvidátor dlužníka má právo na náhradu nutných výdajů a přiměřenou odměnu, jejíž výši je určena insolvenčním soudem na návrh IS (Kurka, Paříková, 2014).

2.2 Průběh insolvenčního řízení obecně

Insolvenční řízení lze rozdělit do několika fází. Před samotným zahájením IŘ může soud řešit pouze vyhlášení moratoria. Vlastní řízení je zahájeno až samotným podáním insolvenčního návrhu, o němž soud rozhoduje v první fázi řízení, jenž končí rozhodnutím o úpadku. Pokud řízení v této fázi neskončí (typicky zamítnutím insolvenčního návrhu pro neosvědčení úpadku dlužníka), pokračuje soud ve druhé fázi a tou se rozumí samotné rozhodování o způsobu řešení úpadku dlužníka.

2.2.1 Zahájení insolvenčního řízení

Insolvenční řízení je zahájeno dnem, kdy insolvenční návrh, který nevykazuje žádné vady, dojde věcně příslušnému soudu. *O zahájení insolvenčního řízení vydá soud vyhlášku (§ 101 IZ), kterou zveřejní nejpozději do 2 hodin poté, co mu došel insolvenční návrh.* Zveřejnění zabezpečí insolvenční soud vyvěšením vyhlášky na úřední desce a zároveň zveřejněním v IR (§ 71 odst. 3 IZ). Povinností insolvenčního soudu je doručit vyhlášku účastníkům insolvenčního řízení a neprodleně vyrozumět o jejím zahájení státní úřady. Není-li insolvenční návrh podán ve stanoveném formátu a předepsaným způsobem, k insolvenčnímu návrhu se nepřihlíží. Insolvenční řízení je zahájeno dnem, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu.

Insolvenční návrh musí být v listinné podobě a musí obsahovat označení navrhovatele a dlužníka. Dále by v něm měly být uvedeny rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka, či osvědčují oprávnění podat návrh, není-li navrhovatelem dlužník. Další nedílnou součástí insolvenčního návrhu je označení důkazů spolu s jejich doložením. Z návrhu by mělo být patrné, čeho se jím insovenční navrhovatel domáhá. Návrh musí být podán ve stanoveném počtu stejnopisů, s předepsanými přílohami a listinnými důkazy, přičemž tyto listiny nejsou součástí insolvenčního návrhu. Soud stejnopis návrhu věřitele doručuje pouze dlužníkovi a to do vlastních rukou. Podpis navrhovatele musí být úředně ověřen, případně se musí jedna o zaručený elektronický podpis, nebo musí být návrh podán z datové schránky navrhovatele (Winterová a Macková, 2015).

Je-li navrhovatelem dlužník, jeho povinností je připojit zvlášť podepsané seznamy, ve kterých je výslovně uvedeno, že jsou správné a úplné. Dále musí být doloženy listinné důkazy, kterými je doložen úpadek nebo hrozící úpadek. Dlužníkem jsou tedy předkládány tyto seznamy:

- seznam svého majetku včetně svých pohledávek s uvedením svých dlužníků,
- seznam svých závazků s uvedením svých věřitelů,
- seznam svých zaměstnanců.

Je-li navrhovatelem věřitel, musí doložit, že má proti dlužníkovi splatnou pohledávku a zároveň k návrhu připojuje i přihlášku, kterou věřitel uplatňuje uspokojení svých práv v insolvenčním řízení (Šínová a Kochová, 2015).

V případě dalších insolvečních návrhů proti témuž dlužníkovi, které byly podány ještě předtím, než insolvenční soud rozhodl o úpadku, jde o přistoupení dalších navrhovatelů k řízení. K dalším insolvečním návrhům podaným poté, co soud vydal rozhodnutí o úpadku, se nepřihlíží (Winterová a Macková, 2015).

V § 108 odst. 1 IZ je uložena povinnost při podání insolvenčního návrhu věřitele proti právnické osobě, která je podnikatelem, aby navrhovatel složil (nově od 1. 7. 2017) zálohu na náklady IŘ ve výši 50 000 Kč. Je-li podán insolvenční návrh věřitele proti právnické případně fyzické osobě, která není podnikatelem, má navrhovatel taktéž povinnost složit zálohu na náklady IŘ ve výši 10 000 Kč. Záloha je splatná spolu s podáním insolvenčního návrhu. Není-li tato záloha navrhovatelem uhrazena ve stanovené lhůtě, může z tohoto důvodu zastavit řízení nebo přikročit k vymáhání zálohy. Tuto povinnost, složit zálohu, nelze uložit navrhovateli, který je:

- zaměstnanec nebo bývalý zaměstnanec dlužníka, jehož pohledávka spočívá v pracovněprávních nárocích,
- dlužník, o jehož návrhu může být rozhodnuto bez zbytečného odkladu tak, že je vydáno rozhodnutí o úpadku, s nímž je spojeno i rozhodnutí o povolení o oddlužení (Šínová a Kochová, 2015).

2.2.2 Projednání a rozhodnutí o insolvenčním návrhu

Pokud je insolvenční návrh podán dlužníkem, insolvenční soud rozhodne ve lhůtě **nejpozději do patnácti dnů** od jeho podání. Podá-li návrh věřitel, rozhodne soud bez zbytečného odkladu (Hásová, 2015).

Při projednávání insolvenčního návrhu soudem může nastat několik situací:

- k návrhu se nepřihlíží,
- návrh je odmítnut,
- řízení je zastaveno,
- insolvenční návrh je zamítnut,
- soud rozhodne o úpadku.

Insolvenční soud usnesením rozhodne o úpadku dlužníka, pokud bylo prokázáno, že dlužník se nachází v úpadku nebo mu úpadek hrozí. Rozhodnutí o úpadku je **zveřejněno v insolvenčním rejstříku** (Šínová a Kochová, 2015).

Vydáním rozhodnutí o úpadku se od jeho zveřejnění v insolvenčním rejstříku přeruší veškeré soudní a rozhodčí řízení o pohledávkách, které se týkají majetkové podstaty a mají být v rámci insolvenčního řízení uplatněny přihláškou. Po dobu trvání účinků rozhodnutí o úpadku nelze nařídit exekuci na majetek ve vlastnictví dlužníka i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty (Winterová a Macková, 2015).

Insolvenční soud v souvislosti s rozhodnutím o úpadku musí také rozhodnout o způsobu řešení úpadku a to ve stanovené lhůtě. Soud o způsobu řešení úpadku rozhoduje buď do 30 dnů od rozhodnutí o úpadku (pokud dlužník podal v insolvenčním řízení zahájeném k věřitelskému návrhu návrh na povolení oddlužení), případně do termínu konání schůze věřitelů (dlužník se stal osobou, u níž nelze úpadek řešit reorganizací a oddlužením), nebo do 3 měsíců od rozhodnutí o úpadku (Šínová a Kochová, 2015).

2.3 Oddlužení

Oddlužení, jak již bylo zmíněno výše, je jedním ze způsobů řešení úpadku nebo hrozícího úpadku. Jak uvedli Hásová a Moravec, 2013, s. 213, „*při oddlužení není kladen hlavní důraz na maximální uspokojení věřitelů, nýbrž cílem je umožnit dlužníkovi, splňuje-li pro to všechny zákonné předpoklady, aby se oddlužil – osvobodil od dluhů a znovu bez dluhů zapojil do ekonomického života.*“ Výhoda oddlužení tedy spočívá v tom, že dlužník není kompletně zbaven všech svých příjmů, ale má možnost plnění svých dluhů rozvrhnout do dílčích splátek.

2.3.1 Zahájení řízení

Předpokladem řešení úpadkové situace dlužníka je podání návrhu na oddlužení. Tento návrh tak musí být podán osobou oprávněnou navrhnout oddlužení, což podle § 389 IZ je **dlužník, který není podnikatelem** a má tak právo insolvenčnímu soudu navrhnout, aby jeho úpadek byl řešen oddlužením. Jiná osoba než je dlužník nemůže tento návrh na oddlužení podat. Dle § 389 odst. 2 IZ dluh z podnikání nebrání řešení úpadkové situace za předpokladu:

- kdy s tím věřitel souhlasí (bez ohledu na charakter pohledávky, její výši, apod.)
- pokud se jedná o pohledávku věřitele, která zůstala neuspokojena po skončení IŘ, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurz na majetek dlužníka,
- nebo to souvisí s pohledávkou zajištěného věřitele.

Mezi dlužníky jsou zařazeni i **manželé, kteří podávají společný návrh** na povolení oddlužení dle § 394a IZ. Tento společný návrh manželů na povolení oddlužení musí obsahovat výslovné prohlášení, že souhlasí, aby celý jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve společném jmění manželů. Povinnou součástí tohoto prohlášení jsou úředně ověřené podpisy obou manželů. Manželé, kteří podali společný návrh na oddlužení, jsou tak po celou dobu trvání insolvenčního řízení v **postavení nerozlučných** společníků a jsou považováni za jednoho dlužníka (Šínová a Kochová, 2015).

Povinností dlužníka je podat **návrh na povolení oddlužení** spolu s insolvenčním návrhem. Je-li insolvenční návrh podán jinou osobou (věřitelem), je možné návrh na povolení oddlužení podat **nejpozději do 30 dnů** od doručení insolvenčního návrhu dlužníkovi, přičemž o tom musí být dlužník při doručení řádně poučen (§ 390 odst. 1 IZ). Pokud bude návrh na oddlužení podán po vypršení stanovené lhůty, případně neoprávněnou osobou, insolvenční soud takovýto návrh odmítne.

Návrh na povolení oddlužení lze podat pouze na standardizovaném formuláři. Formulář je dostupný na www.insolvenční-zákon.cz. Tento formulář je součástí diplomové práce a lze ho nalézt v příloze č. 1.

Návrh vedle obecných náležitostí podání dle § 42 odst. 4 OSŘ musí obsahovat:

- označení dlužníka a osob oprávněných za něho jednat,
- údaje o očekávaných příjmech dlužníka v následujících 5 letech,
- údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky,
- návrh způsobu oddlužení, tedy zda navrhuje oddlužení povolením splátkového kalendáře, či prodejem majetkové podstaty nebo sdělení, že dlužník takový návrh nevznáší (§ 391 odst. 1 IZ).

V návrhu na oddlužení musí být dlužníkem připojeny následující přílohy:

- seznam majetku a seznam závazků, případně prohlášení o změnách, které v mezidobí nastaly v porovnání se seznamy, které v insolvenčním řízení již dříve dlužník předložil,
- listiny dokládající údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky,
- písemný souhlas nezajištěného věřitele, který se na tom s dlužníkem dohodl, s tím že hodnota plnění, kterou při oddlužení obdrží, bude nižší než **30 %** jeho pohledávky, přičemž musí uvést, jaká bude nejnižší hodnota plnění, na které se s dlužníkem dohodl,
- písemnou darovací smlouvu nebo smlouvu o důchodu uzavřenou mezi dlužníkem a osobou ochotnou poskytnout dlužníku dar či důchod, pokud taková osoba existuje a je ochotna k takovému plnění (§ 392 IZ).

Oznámení o zahájení IŘ na návrh dlužníka, který souvztažně podal návrh na povolení oddlužení, je v insolvenčním rejstříku zveřejněno vyhláškou. Od tohoto okamžiku mohou věřitelé podávat přihlášky pohledávek, a to *až do uplynutí lhůty třiceti dnů od rozhodnutí o úpadku* (§ 136 odst. 4 IZ). Zároveň insolvenční soud má právo vyzvat dlužníka k zaplacení zálohy na náklady IŘ (Hásová a Moravec, 2013).

2.3.2 Průběh insolvenčního řízení v procesu oddlužení

K odmítnutí návrhu na povolení oddlužení soud přistoupí tehdy, vykazuje-li návrh na oddlužení zjevné vady. Mezi tyto vady patří zejména nesrozumitelnost a neurčitost návrhu, absence všech náležitostí nebo není-li návrh učiněn na stanoveném formuláři a ve stanoveném

formátu. Insolvenční soud usnesením vyzve dlužníka, který jej podal, nebo, byl-li návrh na povolení oddlužení podán zmocněnou osobou podle § 390a odst. 1, která jej v zastoupení dlužníka podala, k jeho opravě nebo doplnění v určené lhůtě, která **nesmí být delší než 7 dnů** (Šínová a Kovářová, 2015). Dle § 394 IZ je dlužníku umožněno zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení, dokud insolvenční soud nerozhodne o schválení oddlužení. Vzal-li však dlužník návrh na povolení oddlužení zpět, nemůže jej podat znovu.

Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, tehdy pokud lze se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že je tímto návrhem sledován **nepoctivý záměr** nebo, že **hodnota plnění**, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, **bude nižší než 30 % jejich pohledávek**. Dále může soud zamítnout návrh na povolení oddlužení, jestliže z dosavadních výsledků řízení je patrný **lehkomyslný a nedbalý přístup** dlužníka k plnění povinností v IŘ (§ 395 IZ). Zamítne-li insolvenční soud návrh na povolení oddlužení, může současně rozhodnout o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkurzem.

Jsou-li splněny zákonné podmínky, insolvenční soud oddlužení povolí. Rozhodnutí o povolení oddlužení se doručuje dlužníku, věřitelskému výboru a IS, který je jmenován insolvenčním soudem v usnesení o úpadku. IS je pověřen zjištěním a provedením soupisu majetku dlužníka. Dále je v rozhodnutí o povolení oddlužení stanoven termín přezkumného jednání a konání schůze věřitelů, na které se následně rozhoduje o způsobu provedení oddlužení. Usnesení dále obsahuje údaje o tom, kdy nastávají účinky rozhodnutí o úpadku, tj. zveřejněním v insolvenčním rejstříku, výzvu k přihlášení pohledávek v zákonem určené lhůtě 30 dnů. K opožděným přihláškám pohledávek se nepřihlíží (Hásová, 2014).

Po samotném rozhodnutí o povolení oddlužení následuje další fáze řízení, kdy se tzv. dokončuje shromažďování informací o stavu majetku dlužníka (aktivech a pasivech).

Dále se provádí přezkum přihlášených pohledávek a to v rámci přezkumného jednání. Přezkumné jednání je druhem soudního jednání, při kterém se dlužník a IS vyjadřují k oprávněnosti (pravosti, výši a pořadí) přihlášených pohledávek do insolventního řízení (Maršíková, 2015). Dle výsledků z přezkumného jednání a rozhodnutí věřitelů, soud rozhoduje o schválení resp. neschválení oddlužení. Následně je povinností soudu rozhodnout o tom, zda oddlužení dlužníka bude provedeno plněním splátkového kalendáře, nebo zpeněžením majetkové podstaty (Šínová a Kochová, 2015).

Splní-li dlužník řádně a včas oddlužení podle schváleného způsobu jeho provedení, insolvenční soud vezme tuto skutečnost na vědomí a vydá **usnesení o osvobození** od placení

pohledávek zahrnutých do oddlužení, v tom rozsahu, v němž doposud nebyly uspokojeny. Osvobození se vztahuje také na věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo a zároveň na věřitele, kteří své pohledávky do IŘ nepřihlásili, ač tak měli dle výzvy zveřejněné v insolvenčním rejstříku učinit (Hásová, 2014).

2.3.3 Způsoby provedení oddlužení

Oddlužení, jak již bylo zmíněno, lze provést dvěma způsoby, a to zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře. Na základě výslovného prohlášení dlužníka lze k návrhu insolvenčního správce provést oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty nebo její části (§ 398 odst. 1 IZ).

Splátkový kalendář

Plněním splátkového kalendáře se dlužník zavazuje k tomu, že bude po dobu 5 let měsíčně splácet ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí uspokojeny přednostní pohledávky. Tato částka je rozdělena mezi nezajištěné věřitele prostřednictvím insolvenčního správce podle poměru jejich pohledávek způsobem, který je určen rozhodnutím insolvenčního soudu o schválení oddlužení (§ 398 odst. 3 IZ).

V rozhodnutí, jímž je schváleno oddlužení plněním splátkovým kalendářem, insolvenční soud uloží dlužníkovi povinnost, aby po dobu **60 měsíců platil nezajištěným věřitelům** prostřednictvím IS vždy ke sjednanému dni v měsíci stanovenou částku z příjmů, a to podle poměru jejich pohledávek³. Dále insolvenční soud nařídí plátcí mzdy dlužníka, aby prováděl ze mzdy srážky ve stanovené výši a nevyplácel tuto sraženou částku dlužníkovi. Sražené částky dlužníkovy mzdy je povinen zaměstnavatel zasílat insolvenčnímu správci dlužníka. Úkolem plátce mzdy (zaměstnavatele) je vypočítat zabavitelnou část mzdy. Dlužník tak obdrží od zaměstnavatele pouze její nezabavitelnou část (Maršíková, 2015). Výpočtu zabavitelné částky je věnována celá kapitola 2.3.4.

K povinnostem dlužníka během trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře patří zejména povinnost přiměřené výdělečné činnosti nebo získat příjmy a usilovat v případě nezaměstnanosti o získání zaměstnání. Dlužník musí pravidelně informovat o svých příjmech (vždy k 15. březnu a k 15. září kalendářního roku musí předložit insolvenčnímu soudu, IS a věřitelskému výboru přehled svých příjmů za uplynulých 6 měsíců).

³ Oddlužení splátkovým kalendářem může skončit před uplynutím 5leté lhůty pouze tehdy, jsou-li pohledávky nezajištěných věřitelů uspokojeny v rozsahu 100%.

Zajištění věřitelé mají právo, aby jejich pohledávka byla uspokojena z výtěžku zpeněžení věci, práva, pohledávky případně jiné majetkové hodnoty, jimiž byla zajištěna. Princip zpeněžení spočívá v tom, že se od výtěžku zpeněžení odečtou náklady spojené se správou a zpeněžením. Náklady spojené se zpeněžením lze odečíst maximálně v rozsahu **5%** a zároveň náklady související se správou nejvýše v rozsahu **4%** výtěžku zpeněžení. Souhlasí-li zajištěný věřitel, lze odečíst náklady i ve větším rozsahu.

Zpeněžení majetkové podstaty

V § 2 písm. e) IZ pojem zpeněžení majetkové podstaty představuje „*veškerý majetek, který slouží k uspokojení dlužnickových věřitelů.*“ Jedná se především o peněžní prostředky, věci movité a nemovité apod. Tento majetek je specifikován jednak v *soupisu majetkové podstaty*⁴ a ve výrokové části rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení této formy oddlužení. Majetek, který dlužník nabude až po schválení oddlužení, již do majetkové podstaty nespadá a dlužník je oprávněn s ním nakládat dle svého uvážení. Nejčastěji se jedná o mzdu, či jiný pravidelný příjem, může jít i o zcela mimořádné příjmy dlužníka jako například příjmy nabyté děděním, či získané darem. Do majetkové podstaty v případě oddlužení patří i veškerý majetek, který tvoří společné jmění manželů (Maršíková, 2015).

Naopak do majetkové podstaty nepatří majetek, který nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí a to především takový majetek, který dlužník nezbytně potřebuje k uspokojení svých hmotných potřeb, své rodiny, či k plnění svých pracovních úkolů, dále majetek, jehož prodej by byl v rozporu s morálními pravidly (např. snubní prsten, zdravotnické potřeby, běžný oděv, obvyklé vybavení domácnosti apod.). Pokud sepíše IS do majetkové podstaty právo, věc, pohledávku nebo jinou majetkovou hodnotu, ke které uplatňuje vlastnické právo odlišná osoba od dlužníka, lze se bránit tzv. vylučovací žalobou. Vylučovací žalobu musí tvrzený vlastník podat proti IS u insolvenčního soudu a to ve 30 denní lhůtě, jež běží od doručení vyznění od soupisu majetku do majetkové podstaty.

Majetek lze zpeněžit několika způsoby a to přímým prodejem, veřejnou dražbou nebo za pomoci exekučního soudu. Majetek lze zpeněžovat také po částech nebo jej lze prodat na základě jediné smlouvy. Dispoziční oprávnění k majetkové podstatě má dlužník od povolení oddlužení (Maršíková, 2015).

⁴ Soupis majetkové podstaty je listina, do níž je zapisován majetek náležející do majetkové podstaty. Po zápisu do soupisu, lze s tímto majetkem nakládat jen osoba s dispozičním oprávněním.

2.3.4 Metodika výpočtu zabavitelné částky

Před samotným podáním návrhu na oddlužení by si měl dlužník alespoň orientačně spočítat, zda jsou jeho příjmy natolik dostačující, aby po dobu následujících 5 let byl schopen zaplatit svým nezajištěným věřitelům nejméně 30% jejich zjištěných pohledávek. Při samotném výpočtu se obvykle vychází z čisté mzdy dlužníka nebo jeho jiného pravidelného příjmu (např. invalidní důchod, starobní důchod, apod.).

Prvním krokem je zjištění nezabavitelné částky dlužníka, což je představeno 2/3 součtu životního minima na jednotlivce (**3 410 Kč** v roce 2017) a normativními náklady na bydlení na 1 osobu (**5 822 Kč** v roce 2017). Normativní náklady jsou určeny vždy z nákladů na bydlení v nájemním bytě obce v rozmezí 50 000-99 000 obyvatel. Jak je patrné z výpočtu níže, nezabavitelná částka na dlužníka v roce 2017 je stanovena ve výši **6 154,67 Kč**.

$$\frac{2}{3} \cdot (3\,410 + 5\,822) = 6\,154,67 \text{ Kč}$$

Ve druhém kroku se zjišťuje, zda má dlužník vyživovací povinnosti. Povinně vyživovanými osobami jsou manželka nebo partner dlužníka v registrovaném partnerství, vlastní nebo osvojené děti a neprovdaná matka dítěte. Pokud jsou známy všechny tyto informace, lze stanovit celkovou nezabavitelnou částku dlužníka, která je tvořena nezabavitelnou částkou na dlužníka a 1/4 nezabavitelné částky na každou osobu, k níž má dlužník vyživovací povinnost (zaokrouhuje se na celé koruny nahoru). V roce 2017 by teoretický výpočet vypadal následovně.

$$6\,154,67 + (\text{počet vyživovaných osob} \cdot 1\,538,67)$$

Nyní lze konečně zjistit zabavitelnou částku dlužníka. Pokud ČM dlužníka snižená o základní částku přesahuje součet ŽMJ a NNB, tj. 9 232 Kč, je tento rozdíl srazitelný bez omezení. Na úhradu přednostních pohledávek lze srazit 2/3 součtu životního minima a normativních nákladů na bydlení. Na úhradu nepřednostních pohledávek lze srazit 1/3 součtu životního minima a normativních nákladů na bydlení (3 077 Kč v roce 2017). Pro společnou úhradu přednostních i nepřednostních pohledávek lze srazit 1/3 součtu ŽMJ a NNB na každou z pohledávek. Zbývající část čisté mzdy dlužníka, snižená o základní částku a o hodnotu životního minima a normativních nákladů na bydlení, je částka srazitelná bez omezení (Pinter, 2013).

Níže v tabulkách 2.1 a 2.2 jsou znázorněny dva modelové příklady výpočtu zabavitelné části mzdy dlužníka.

Tab. 2.1 Modelový příklad výpočtu zabavitelné části mzdy (v Kč)

Životní minimum jednotlivce (ŽMJ)	3 410		
Normativní náklady na bydlení pro jednotlivce (NNB)	5 822	Pro nájemní byt ve městě 50 000-99 999 obyvatel	
Nezabavitelná částka na dlužníka	6 154,67	2/3 (ŽMJ + NNB)	
Počet vyživovaných osob	2	Manžel/ka se uvádí vždy	
Základní částka (ZČ)	9 232	6 154,67 + 2*(6 154,67/4)	
Zaokrouhlení	9 233		
Čistá mzda dlužníka (ČM)	24 000		
Čistá mzda bez ZČ	14 767	Přebytek z ČM	5 115 Kč
Zaokrouhlení	14 767	pro sražení bez limitu	
		ČM bez ZČ – (ŽMJ + NNB)	
Limit pro třetinové srážky	9 232	ŽMJ + NNB	
Zaokrouhlení	9 232		
Základ pro výpočet třetin	9 231		
1. třetina čisté mzdy (nepřednostní pohledávky)	3 077		
Maximální srážka pro nepřednostní pohledávky	8 612		
1. a 2. Třetina ČM pro předností pohledávky	6 154		
Maximální srážka pro přednostní pohledávky	11 689 Kč		

Zdroj: Maršíková 2015, vlastní zpracování

V prvním modelovém příkladu pobírá dlužník čistou mzdu ve výši 24 000 Kč měsíčně s vyživovací povinností na jedno dítě a má manželku. Jelikož ČM dlužníka snižená o základní částku přesahuje součet ŽMJ a NNB tedy 9 232 Kč, počítají se srazitelné 2/3 již pouze z částky představující součet ŽMJ a NNB zaokrouhlenou směrem dolů na částku dělitelnou třemi. Jak je z tabulky patrné, v roce 2017 lze dlužníkovi srazit 11 689 Kč měsíčně. Tato částka však není určena pouze pro věřitele, ale nejprve z ní musí být zaplacen měsíční odměna (750 Kč) a hotové výdaje (150 Kč) insolvenčnímu správci a to v celkové výši 1 089 Kč včetně DPH (převážná část IS je plátcem této daně). Z toho vyplývá, že pro věřitele měsíčně zbývá **10 600 Kč**, což znamená, že dlužník po dobu oddlužení, tedy 5 let, věřitelům vyplatí celkem 636 000 Kč.

Tab. 2.2 Modelový příklad výpočtu zabavitelné části mzdy (v Kč)

Životní minimum jednotlivce (ŽMJ)	3 410		
Normativní náklady na bydlení pro jednotlivce (NNB)	5 822	Pro nájemní byt ve městě 50 000-99 999 obyvatel	
Nezabavitelná částka na dlužníka	6 154,67	2/3 (ŽMJ + NNB)	
Počet vyživovaných osob	2	Manžel/ka se uvádí vždy	
Základní částka (ZČ)	9 232	6 154,67 + 2*(6 154,67/4)	
Zaokrouhlení	9 233		
Čistá mzda dlužníka (ČM)	14 000		
Čistá mzda bez ZČ	4 767	Přebytek z ČM	-4 465 Kč
Zaokrouhlení	4 767	pro sražení bez limitu	
		ČM bez ZČ – (ŽMJ +NNB)	
Limit pro třetinové srážky	9 232	ŽMJ + NNB	
Zaokrouhlení	9 232		
Základ pro výpočet třetin	4 767		
1. třetina čisté mzdy (nepřednostní pohledávky)	1 589		
Maximální srážka pro nepřednostní pohledávky	1 589		
1. a 2. Třetina ČM pro předností pohledávky	3 178		
Maximální srážka pro přednostní pohledávky	3 178 Kč		

Zdroj: Maršíková (2015), vlastní zpracování

Ve druhém modelovém příkladu je opačná situace. Čistá mzda dlužníka snižená o základní částku nepřesahuje součet ŽMJ a NNB. V tomto případě se jednotlivé úhrady přednostních pohledávek (2/3 ze snižené čisté mzdy), nepřednostních pohledávek (1/3 ze snižené čisté mzdy) a přednostních i nepřednostních pohledávek (1/3 ze snižené čisté mzdy na každou z nich) počítají z této snižené čisté mzdy a nevzniká tak částka srazitelná bez omezení (Pinter, 2013). V tomto modelovém příkladu má dlužník opět manželku a jedno dítě, ale jeho čistá měsíční mzda je pouze 14 000 Kč. Z tabulky výše vyplývá, že měsíčně lze dlužníkovi srazit pouze 3 178 Kč, ovšem opět je nezbytné snížit tuto částku o odměnu a hotové výdaje IS. Pro věřitele tak zbývá měsíční částka pouhých **2 089 Kč**. Za 5 let tak dlužník věřitelům zaplatí 125 340 Kč. Pokud by tato částka měla odpovídat minimálnímu 30% plnění, pak by to znamenalo, že dlužník by mohl jít do oddlužení s celkovými dluhy maximálně ve výši 417 800 Kč.

3 Věřitelé a jejich možnosti uplatňování pohledávek

V úvodu této kapitoly je popsáno, s jakými pohledávkami se lze v rámci insolvenčního řízení vůbec setkat a jak se mezi sebou jednotlivé skupiny pohledávek liší.

Věřitelé, kteří přihlásili své pohledávky do insolvenčního řízení vůči dlužníkovi, realizují svůj vliv prostřednictvím věřitelských orgánů, které jsou popsány v kapitole 3.2.

V závěru jsou vysvětleny základní účetní a daňové souvislosti, které k procesu oddlužení neodmyslitelně patří.

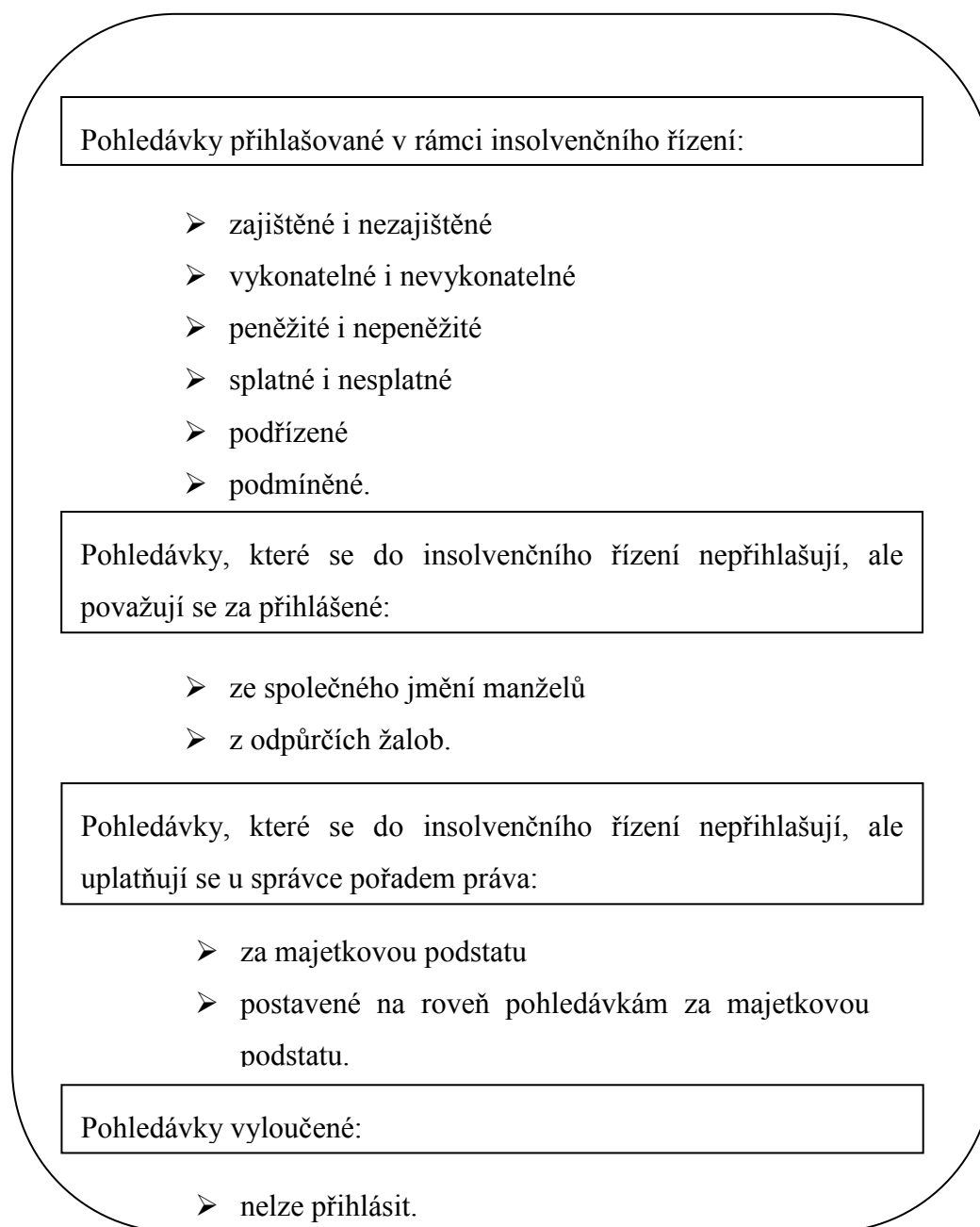
3.1 Druhy pohledávek

Pohledávky lze v insolvenčním řízení rozdělit do třech různých skupin.

Do první skupiny lze zařadit pohledávky za podstatou a pohledávky jim na roveň postavené. Tyto pohledávky se vyznačují tím, že se v insolvenčním řízení neuplatňují přihláškou, ale přímo u osoby s dispozičním oprávněním k majetkové podstatě (tedy vůči dlužníkovi) a jsou uspokojovány v průběhu IŘ. Lze je tak považovat za přednostní pohledávky. Druhou skupinu tvoří tzv. pohledávky nepřednostní, které věřitelé v insolvenčním řízení uplatňují přihláškou. Jedná se o pohledávky vzniklé před rozhodnutím o úpadku a jsou uspokojovány v poměrné výši. Třetí skupina je tvořena pohledávkami zajištěných věřitelů. U této skupiny mají zajištění věřitelé přednostní nárok na výtěžek získaný zpeněžením zástavy (Maršíková, 2015).

Hásová a Moravec, 2013 ve své publikaci uvedli další členění pohledávek insolvenčního řízení, které v sobě rovněž obsahuje typy pohledávek dle Maršíkové zmíněné na začátku kapitoly. Autory bylo však zvoleno jiné kritérium rozčlenění pohledávek, a to převážně podle toho zda jsou pohledávky přihlašované do insolvenčního řízení či nikoliv. Jednotlivé druhy pohledávek v rámci insolvenčního řízení jsou pro přehlednost znázorněny níže v obr. 3. 1 a následně jsou stručně popsány.

Obr. 3. 1 Druhy pohledávek v rámci insolvenčního řízení

Zdroj: Hásová a Moravec, 2013, s. 138

3.1.1 Pohledávky přihlašované v rámci insolvenčního řízení

Mezi běžné pohledávky přihlašované v rámci insolvenčního řízení patří zejména zajištěné a nezajištěné pohledávky. **Zajištěnou pohledávkou** je podle § 2 písm. g IZ pohledávka věřitele, která je zajištěna majetkem, jenž patří do majetkové podstaty, a to zejména zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, zástavním právem, zajišťovacím převodem práva či postoupením pohledávky k zajištění a nebo obdobným

právem dle zahraniční první úpravy. Již v samotné přihlášce musí být výslovně uvedena výše a způsob zajištění spolu s připojenými listinami, které se zajištěním souvisí. Zajištěná pohledávka je uspokojena přednostně z výtěžku získaného zpeněžením zástavy a to ještě v průběhu insolvenčního řízení. Zpeněžení majetkové podstaty má v kompetenci insolvenční správce, jenž výtěžek zpeněžení po odečtení nákladů spojených se správou a zpeněžením a následně po odečtení částky připadající na odměnu IS vydá se souhlasem insolvenčního soudu zajištěnému věřiteli. V konečném součtu se tak sníží celkový výtěžek o 5 % výtěžku na náklady spojené se zpeněžením a dále o 4 % na náklady spojené se správou. Zbylá část pohledávky, jenž nebyla uspokojena zajištěním, se dále chová jako pohledávka nezajištěná. Jestliže je pohledávka zajištěná, ale v přihlášce není zajištění uvedeno, nakládá se s takovou pohledávkou jako s pohledávkou nezajištěnou a zajištění zpeněžením věci opět zaniká (Maříková, 2015)

Jiným typem přihlášené pohledávky mohou být **vykonatelné pohledávky**, což jsou takové pohledávky, které již byly uplatněny u soudu a je o ně vedeno soudní řízení, včetně těch, které jsou již vymáhány výkonem rozhodnutí nebo exekucí. Za vykonatelnou pohledávku je nejčastěji považována pohledávka přiznaná pravomocným rozsudkem nebo jiným pravomocným rozhodnutím (např. platební rozkaz, směnečný a elektronický platební rozkaz, rozhodčí nález, platební výměr, notářský zápis apod.) (Hásová a Moravec, 2013).

Dále jsou dle IZ rozlišovány **podřízené pohledávky** (§ 172 odst. 2 IZ), které jsou podřízeny na základě smluvního ujednání a pohledávky, které jsou podřízeny přímo ze zákona. Podřízené pohledávky jsou uspokojovány v závislosti na domluvené nebo stanovené míře jejich podřízenosti, jinak jsou uspokojovány poměrně. Podřízenost může být sjednána jak u zajištěných, tak u nezajištěných pohledávek. Tyto pohledávky jsou uspokojovány až po úplném uhrazení všech ostatních pohledávek přihlášených do insolvenčního řízení (Hásová a Moravec, 2013).

Mezi další pohledávky, které lze přihlásit do insolvenčního řízení se řadí **podmíněné pohledávky**. Za podmíněnou lze považovat pohledávku, která by třetí osobě, např. ručiteli, vznikla vůči dlužníkovi, pokud by třetí osoba plnila věřiteli namísto dlužníka, např. z titulu ručení, za dlužníkův závazek. Osoby, od kterých může věřitel požadovat plnění, mohou v takovýchto případech tzv. podmíněnou pohledávku přihlásit jako svoji pohledávku, která by jim vůči dlužníku vznikla, pokud ji nepřihlásí věřitel. Jestliže věřitel tuto pohledávku přihlásí, mohou tyto osoby v rozsahu poskytnutého plnění vstoupit do řízení místo něj (Hásová a Moravec, 2013).

3.1.2 Pohledávky které se do insolvenčního řízení nepřihlašují

Vedle pohledávek, které jsou uplatněny přihláškou, existuje celá řada pohledávek, o kterých IZ stanoví, že je jejich věřitelé **nejsou povinni** přihlašovat a přesto jsou tyto pohledávky uspokojeny. Jedná se o pohledávky, které vznikají jako logický důsledek průběhu insolvenčního řízení, případně z účetnictví dlužníka, kdy je zcela zbytečné trvat na požadavku zvláštního přihlášení těchto pohledávek. Jedná se především o:

- pohledávky věřitelů, které dlužník uvedl v příloze k návrhu na moratorium v seznamu závazků,
- podřízené pohledávky společníků nebo členů dlužníka vyplývající s jejich účastí ve společnosti, oznámené IS,
- pracovněprávní pohledávky zaměstnance dlužníka ve výši vyplývající z účetnictví dlužníka nebo z evidence pro účely daňové,
- pohledávku věřitele na náhradu nákladů řízení přisouzenou ve sporu o pravost, výši či pořadí přihlášených pohledávek,
- pohledávka manžela dlužníka vzniklá po prohlášení konkurzu vypořádáním společného jmění manželů,
- pohledávky věřitelů zjištěné z účetnictví dlužník, je-li jím banka, pojišťovna nebo zajišťovna,
- zbylou část zajištěné pohledávky, která nebyla zcela uspokojena z výtěžku zpeněžení předmětu zajištění (Šínová a Kochová, 2015).

V IZ jsou dále výslovně uvedeny i další pohledávky, které se nepřihlašují a k těm patří zejména pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň postavené.

Pohledávky za majetkovou podstatou jsou rozděleny do dvou skupin dle časového vzniku pohledávky. První skupina je tvořena pohledávkami, které vznikly po zahájení insolvenčního řízení nebo po vyhlášení moratoria a jejich výčet je taxativně vymezen § 168 odst. 1 IZ.

Do této kategorie patří zejména:

- náhrada nutných výdajů a odměna IS,
- náhrada nutných výdajů a odměna likvidátora dlužníka jmenovaného soudem a správce závodu dlužníka za součinnost poskytnutou předběžnému správci nebo IS,
- náhrada nezbytných výdajů a odměna členů a náhradníků věřitelského výboru,

- náhrada zálohy na náklady IŘ, pakliže ji v souladu s rozhodnutím insolvenčního soudu uhradila jiná osoba než dlužník,
- pohledávky věřitelů, které vznikly v průběhu trvání moratoria ze smluv,
- pohledávky věřitelů z úvěrového financování (Šínová a Kochová, 2015).

Druhá skupina je tvořena výhradně pohledávkami, které vznikají až po rozhodnutí o úpadku a jejich výčet je opět striktně vymezen § 168 odst. 2 IZ.

Mezi tyto pohledávky jsou zařazeny:

- hotové výdaje a odměna IS,
- náklady spojené s udržováním a správou majetkové podstaty dlužníka,
- náhrada nezbytných výdajů a odměna likvidátora, osoby v postavení analogickém postavení likvidátora a odpovědného zástupce za činnost prováděnou po rozhodnutí o úpadku,
- náhrada hotových výdajů a odměna znalce ustanoveného insolvenčním soudem za účelem ocenění majetkové podstaty,
- poplatky, daně a jiná obdobná peněžitá plnění, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pojistné na veřejné zdravotní pojištění a důchodové spoření, či pohledávky vzniklé opravou výše daně u pohledávek za dlužníka,
- pohledávky věřitelů ze smluv uzavřených osobou s dispozičním oprávněním⁵,
- pohledávky věřitelů ze smluv, které jsou považovány za smlouvy, jejichž plnění osoba s dispozičním oprávněním neodmítla,
- pohledávky věřitelů odpovídající právu na vrácení plnění ze smluv, jejichž plnění osoba s dispozičním oprávněním odmítla (Šínová a Kochová, 2015).

Pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou jsou další skupinou preferovaných pohledávek, které jsou uspokojovány v plné výši kdykoliv po rozhodnutí o úpadku.

Tento výčet pohledávek lze opět taxativně nalézt v § 169 IZ a patří zde:

- *„pracovněprávní pohledávky dlužníkůvých zaměstnanců,*
- *pohledávky věřitelů na náhradu škody způsobené na zdraví,*

⁵ Osoba s dispozičním oprávněním je u způsobu řešení úpadku oddlužením dlužník a to před rozhodnutím o úpadku a i po rozhodnutí a zvolení způsobu řešení úpadku.

- *pohledávky státu – Úřadů práce České republiky za náhradu mzdy vyplacené zaměstnancům a za prostředky odvedené podle zvláštních právních předpisů,*
- *pohledávky účastníků z penzijního připojištění se státním příspěvkem,*
- *pohledávky věřitelů na výživném ze zákona,*
- *náhrady nákladů, které třetí osoby vynaložily na zhodnocení majetkové podstaty, mají-li z toho důvodu proti dlužníku pohledávku z bezdůvodného obohacením,*
- *pohledávky věřitelů vzniklé za trvání moratoria vyhlášeného před zahájením insolvenčního řízení ze smluv uvedených v § 122 IZ,*
- *další pohledávky, o kterých to stanoví insolvenční zákon“ (Maršíková, s. 80, 2015).*

V rámci insolvenčního řízení jsou některé **pohledávky vyloučeny** a nelze je do IŘ přihlásit. To však neznamená, že je popírána jejich existence. Znamená to pouze to, že taková pohledávka věřitele, byť ji uplatnil do insolvenčního řízení, nebude ani zčásti uspokojena. Je však na věřiteli zda tuto pohledávku bude po dlužníkovi vymáhat dodatečně až po skončení insolvenčního řízení. Mezi tyto pohledávky patří nejčastěji úroky z prodlení, pohledávky z darovacích smluv, smluvní pokuty apod. (Maršíková, 2015).

3.2 Věřitelské orgány

Dle insolvenčního zákona jsou za věřitelské orgány považovány *schůze věřitelů, věřitelský výbor* a v neposlední řadě *zástupce věřitelů*. Každý tento orgán plní jinou funkci, přičemž za vrcholový orgán lze označit schůzi věřitelů a výkonným orgánem je věřitelský výbor, případně prozatímní věřitelský výbor. **V případě řešení úpadku nepatrným konkurzem nebo oddlužením není volba věřitelského výboru povinná** (Maršíková, 2015).

3.2.1 Schůze věřitelů

Jak tvrdí Hásová a Moravec 2013, s. 16, „*schůze věřitelů je shromážděním všech přihlášených věřitelů, na které se projednává oznámený předmět jednání.*“ Účast věřitelů na schůzi věřitelů není pro věřitele povinná, mělo by však být v jejich zájmu se schůze účastnit z důvodu řádného vykonávání práv spojených s přihláškou pohledávky. Této schůze se mohou zúčastnit nejen přihlášení věřitelé, ale i dlužník, IS či státní zástupce, pokud se účastní insolvenčního řízení, odborová organizace, má-li dlužník zaměstnance a pokud u dlužníka taková organizace je zřízena (§ 47 odst. 2 IZ). Jednání schůze věřitelů je veřejné, pokud však soud neurčí ze zvláštních důvodů jinak.

Schůzi věřitelů svolává insolvenční soud vyhláškou. Dále ji insolvenční soud řídí v případech, kdy mu to ukládá zákon a tehdy pokud v průběhu insolvenčního řízení vyvstane potřeba za účasti věřitelů rozhodnout o dalších krocích, které budou mít zásadní význam pro další vývoj insolvenčního řízení. Vyhláška o svolání schůze věřitelů může být součástí jiného soudního rozhodnutí, nejčastěji rozhodnutí o úpadku či způsobu řešení úpadku. Ve vyhlášce musí být uveden předmět jednání, místo a termín konání schůze. Může nastat situace, kdy se schůze věřitelů nezúčastní všichni věřitelé a neusnesou se na dalším předmětu jednání, poté lze na schůzi projednávat pouze to, co bylo avizováno ve vyhlášce. Insolvenční soud má povinnost tuto vyhlášku zveřejnit v insolvenčním rejstříku a zároveň ji zvlášť doručit dlužníkovi, IS, věřitelskému výboru, státnímu zastupitelství, pokud vstoupilo do insolvenčního řízení (Maršíková, 2015).

Insolvenční soud může schůzi věřitelů svolat ať už z vlastní iniciativy, nebo na návrh IS, věřitelského výboru anebo alespoň 2 věřitelů, jejichž pohledávky počítané podle výše činí alespoň 1/10 všech přihlášených pohledávek. Je-li způsobem řešení úpadku oddlužení, insolvenční soud ji svolá na návrh nadpoloviční většiny všech věřitelů, jejichž pohledávky počítané podle výše činí zároveň nadpoloviční většinu přihlášených pohledávek. Insolvenční soud je povinen svolat schůzi tak, aby se konala do 30 dnů od doručení žádosti o její svolání, není-li v žádosti uveden termín pozdější. Avšak pokud se jedná o první schůzi věřitelů, tak ta by se měla konat nejpozději do 3 měsíců od rozhodnutí o úpadku (Maršíková, 2015).

Stěžejní pravomocí schůze věřitelů je volba a odvolání členů věřitelského výboru a jeho náhradníků nebo zástupců věřitelů. Mezi další kompetence tohoto orgánu patří rozhodování o tom, zda bude ponechán ve funkci prozatímní věřitelský výbor či nikoliv. Neméně významným oprávněním tohoto orgánu je oprávnění odvolat insolvenčního správce z funkce a na jeho místo ustanovit správce nového (toto oprávnění má však pouze první schůze svolaná v rozhodnutí o úpadku dlužníka). Dále má schůze věřitelů právo vyhradit cokoli, co patří do působnosti věřitelských orgánů, avšak toto usnesení je přijato tehdy, pokud pro ně hlasovala většina tvořená nejméně 2/3 hlasů přítomných a řádně zastoupených věřitelů, počítaná dle výše jejich pohledávek (§ 46 odst. 2 IZ). V případě řešení úpadku oddlužením schůze věřitelů volí formu oddlužení a to konkrétně, zda bude oddlužení provedeno ve formě zpeněžením majetkové podstaty nebo splátkového kalendáře.

Právo hlasovat na schůzi věřitelů mají všichni přítomní věřitelé, ale existuje i možnost hlasovat v případě, kdy se věřitel nezúčastnil schůze věřitelů. Musí tak učinit písemně za pomoci předepsaného formuláře, který je bezplatně ke stažení na stránkách

www.insolvenční-zákon.cz. Věřitel musí opatřit hlasovací lístek ověřeným podpisem a doručit jej insolvenčnímu soudu nejpozději den před konáním schůze věřitelů. K platnosti usnesení věřitelů se vyžaduje prostá většina přítomných nebo řádně zastoupených věřitelů. Při hlasování platí pravidlo, že na každou 1 Kč přihlášenou do insolvenčního řízení připadá jeden hlas (§ 49 IZ). Věřitelské hlasy tak mají rozdílnou hlasovací sílu. K přijetí usnesení tak postačí, aby na schůzi věřitelů byl přítomen pouze jeden věřitel, nebo jeden z přítomných věřitelů, který díky své výši pohledávky může přehlasovat všechny ostatní hlasující věřitele (Hásová, 2014). Co se týká odvolání insolvenčního správce při řešení úpadku oddlužením, je k přijetí usnesení zapotřebí nejméně nadpoloviční většina všech věřitelů přihlášených ke dni předcházejícímu konání schůze věřitelů, počítaná dle výše jednotlivých pohledávek (§ 29 IZ).

Insolvenční soud je dle § 54 IZ povinen dohlížet na to, aby usnesení přijaté schůzí věřitelů neodporovalo společnému zájmu věřitelů. Nastane-li taková situace, insolvenční soud je oprávněn, ještě v rámci konání schůze, usnesení zrušit.

3.2.2 Věřitelský výbor

Věřitelský výbor je orgánem, jehož úkolem je chránit společný zájem věřitelů. V souvislosti s tím je povinen postupovat s odbornou péčí a dávat přednost společnému zájmu věřitelů před zájmem svých členů. Poruší-li člen věřitelského výboru povinnosti uložené IZ, odpovídá tak za škodu, kterou tím dlužníkovi nebo věřitelům způsobil. Člen tohoto orgánu nemá na rozdíl od IS povinnost být pro výkon funkce pojištěn.

Tento výbor je nutné zřídit, pokud je více než 50 přihlášených věřitelů. Není-li splněn tento předpoklad, schůze věřitelů se může usnést, že místo věřitelského výboru bude zvolen pouze zástupce věřitelů a jeho náhradníci. Členové věřitelského výboru a jejich náhradníci jsou voleni schůzí věřitelů výhradně z řad přihlášených věřitelů. Volba těchto členů musí být akceptována insolvenčním soudem, neboť potvrzení volby spadá pod dozorčí činnost soudu. Může nastat situace, že soud nepotvrdí volbu člena či náhradníka, je-li důvod pochybovat o jejich důvěryhodnosti nebo o tom, zda jsou k výkonu funkce způsobilí (Hásová, 2014).

Členy ani jejich náhradníky nemohou být osoby, u nichž lze vzhledem k jejich vztahu k dlužníkovi pochybovat o jejich nepodjatosti. **Je-li způsobem řešení úpadku oddlužení, není volba věřitelského výboru povinná.**

Věřitelský výbor se skládá ze 3 až 7 členů. O velikosti věřitelského výboru a o tom, že každý z členů má svého náhradníka, rozhoduje výlučně schůze věřitelů. Co se týká samotného zastoupení všech skupin věřitelů dle charakteru pohledávek, je nutné mít zastoupení jak

zajištěnými tak nezajištěnými pohledávkami. Nezajištění věřitelé by měli mít ve věřitelském výboru alespoň takové početní zastoupení jako věřitelé zajištění. Členové věřitelského výboru volí ze svých řad předsedu, jeho povinností je svolání a řízení schůze. V případě rovnosti hlasů (má-li věřitelský výbor sudý počet členů) je rozhodující hlas předsedy. Rozhoduje se většinou hlasů svých členů s tím, že nepřítomní členové jsou zastoupeni jejich náhradníky. Mezi hlavní činnosti věřitelského výboru patří:

- dohlížení na činnost IS,
- podporování při výkonu činnosti IS,
- udělování IS nebo dlužníkovi s dispozičním oprávněním souhlas k uzavírání smluv o úvěrovém financování,
- průběžné schvalování výše hotových výdajů IS a nákladů spojených se správou majetkové podstaty,
- nahlížení do účetnictví dlužníka a písemností v rozsahu jako IS,
- rozhodování o ověření řádné či mimořádné účetní závěrky auditorem,
- oprávnění podávat insolvenčnímu soudu návrhy, které se týkají insolvenčního řízení, včetně návrhů na uložení procesních sankcí (Maršíková, 2015).

Členové a náhradníci věřitelského orgánu mají právo na náhradu nutných výdajů, které souvisí s výkonem funkce, zpravidla se jedná o výdaje spojené s cestovním, poštovním, telekomunikačními poplatky apod. (Maršíková, 2015). Dále mají členové nárok na přiměřenou odměnu, jejichž výše je určena insolvenčním soudem.

3.2.3 Zástupce věřitelů

V případě, že přihlášených věřitelů je méně než 50, není nutné zřizovat věřitelský výbor. V takovýchto situacích plně postačí, aby byl zvolen zástupce věřitelů a jeho náhradník. Totéž platí i pro případ, kdy je úpadek řešen oddlužením či nepatrným konkurzem. Obdobná ustanovení týkající se věřitelského výboru platí ve stejném rozsahu i pro zástupce věřitelů a jeho náhradníka.

Neustanoví-li schůze věřitelů věřitelský výbor nebo zástupce věřitelů (protože se věřitelé na schůzi vůbec nedostaví nebo přítomní věřitelé kandidovat odmítnou), vykonává funkci věřitelského orgánu insolvenční soud (Maršíková, 2015).

3.3 Účetní a daňové aspekty pohledávek

V této kapitole jsou popsány základní účetní a daňové aspekty pohledávek, jenž souvisí s problematikou oddlužení.

3.3.1 Tvorba opravných položek

Opravnými položkami k pohledávkám se má namysli nepřímé a dočasné snížení hodnoty pohledávky zaúčtované do nákladů prostřednictvím opravných položek, avšak výše samotného účtu Pohledávek se nikterak nemění (558/391). Dle zákona o rezervách může být opravná položka tvořena pouze k nepromlčeným pohledávkám.

Odpis pohledávky znamená trvalé a přímé snížení hodnoty pohledávky a to tím, že se zaúčtuje do nákladů souvztažně s účtem Pohledávek (546/311).

Účetními opravnými položkami je vyjádřena reálné hodnota pohledávek, a tím je zajištěn věrný a poctivý obraz účetnictví a finanční situace ÚJ. Účetní opravné položky jsou nedaňovým nákladem, což znamená, že při jejich tvorbě na vrub nákladů se hospodářský výsledek pro účely základu daně z příjmů zvyšuje. Kromě toho lze v účetnictví vytvořit i opravné položky v případech, kdy tak stanoví ZR, ty jsou pochopitelně daňově uznatelné, pokud splňují podmínky ZDP (Drbohlav a Pohl, 2011).

V ZR je pro účely zjištění základu daně z příjmů způsob tvorby, výši a použití OP:

- k pohledávkám za dlužníka v insolvenčním řízení § 8 ZR,
- k nepromlčeným pohledávkám splatným po 31. prosinci 1994 § 8a ZR,
- k pohledávkám z titulu ručení za celní dluh § 8b ZR,
- k nepromlčeným pohledávkám s hodnotou do 30 000 Kč § 8c ZR.

Tvorba těchto zákonných opravných položek není povinná, představuje pro poplatníka pouze možnost jak snížit svůj daňový základ, přičemž jejich uznání se nelze dostatečně domáhat. „*Opravnými položkami se dle ZR rozumí opravné položky vytvořené k rozvahové hodnotě nepromlčených pohledávek splatných po 31. prosinci 1994 a zaúčtované dle zvláštního právního předpisu*“ § 2 odst. 2 ZR. Rozvahovou základnou pohledávky je jmenovitá nebo pořizovací cena pohledávky.

Věřitelé mohou dle zákona o rezervách § 8c vytvořit opravnou položku pro pohledávky do 30 000 Kč, za předpokladu, že poplatník nepostupuje u nepromlčené pohledávky dle § 5, 5a, 6, 8, 8a, 8b, může vytvořit opravnou položku až do výše 100 % její neuhrazené rozvahové hodnoty v případě, že:

- nejde o pohledávky již odepsané na vrub výsledku hospodaření nebo vzniklé za členy obchodní korporace za upsaný kapitál a mezi spojenými osobami vymezenými zákonem o dani z příjmu,
- rozvahová hodnota pohledávky bez příslušenství v době jejího vzniku nepohne hodnotu 30 000 Kč,
- od konce sjednané lhůty splatnosti pohledávky uplynulo minimálně 12 měsíců,
- celková hodnota pohledávek bez příslušenství vzniklých vůči stejnému dlužníkovi, u nichž uplatňuje postup dle tohoto ustanovení, nepřesáhne za období, za které se podává daňové přiznání, částku 30 000 Kč.

O pohledávkách, k nimž byly vytvořeny opravné položky dle tohoto ustanovení, je povinností poplatníka vést samostatnou evidenci.

Věřitelé jsou oprávněni dle § 8a ZR k vytvoření opravných položek k nepromlčeným pohledávkám ve **výši 50 % a to u pohledávek po splatnosti 18 měsíců a 100 % u pohledávek po splatnosti 30 měsíců**, a to bez ohledu na budoucí úhrady. To však neplatí pro věřitele, kteří nevedou účetnictví a nejsou plátcí daně z příjmů.

Tvorba OP se u oddlužení často nepoužívá, neboť se vztahuje pouze na pohledávky z obchodního styku a ne pro půjčky a úvěry, které jsou pro oddlužení typické. Přesto všechno může tato situace v rámci oddlužení nastat a v tomto případě je tvorba OP až do výše rozvahové hodnoty nepromlčených pohledávek přihlášených v insolvenčním řízení § 8 ZR. Podmínkou, aby vytvořenými opravnými položkami byl snížen základ daně je včasné přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení a věřitelem už dřívější účtování o pohledávce ve výnosech s tím, že mu nevznikl příjem. Věřitel je však naopak povinen své vytvořené OP za dlužníka zrušit, jestliže se v insolvenčním řízení dále nepokračuje, ať již z důvodu odmítnutí insolvenčního návrhu nebo popřením pohledávky insolvenčním správcem, věřitelem nebo dlužníkem, anebo splněním oddlužení (Müllerová. 2015).

3.3.2 Odpis pohledávek

Odpis pohledávek se uplatňuje u těch pohledávek, které jsou prokazatelně nedobytné. V rámci této problematiky je důležité rozlišovat mezi pojmy „odpis pohledávky“ a „opravná položka k pohledávce“.

*„Pojem **odpis pohledávky** představuje přímé snížení její hodnoty např. na účtu 311 s promítnutím odepsané částky do nákladů“* (Bařinová a Vozňáková. s. 77, 2007). V tomto případě je odpis pohledávky nevratný, tzn. nelze částečně odepsanou pohledávku vrátit na

původní hodnoty. Oproti tomu „*opravná položka představuje nepřímé snížení pohledávky účtováním do nákladů a na účet 391 – Opravné položky k pohledávkám*“ (Bařinová a Vozňáková, s. 77. 2007). Zde se původní hodnota pohledávky na aktivním účtu nemění.

Odpis pohledávek vychází z § 24 odst. 2 písm. y) ZDP, kde je ustanoveno, že 100 % odpis pohledávek, kterým lze snížit základ daně věřitele, se vztahuje na situace kdy:

- lze k pohledávce tvořit OP nebo
- nelze tvořit OP pouze proto, že od její splatnosti uplynulo méně než 18 měsíců, anebo 30 měsíců,
- jde o pohledávku nabytou postoupením se jmenovitou hodnotou, která byla v okamžiku vzniku vyšší než 200 000 Kč, a ohledně které bylo zahájeno řízení, jehož se poplatník daně z příjmů řádně účastní a je rozhodčím, soudním nebo správním řízením (Müllerová, 2015).

Nastane-li případ, že se bude jednat o typ pohledávky vyskytující se v oddlužení častěji jako půjčky či úvěry, a věřitel tak o pohledávce neúčtuje ve výnosech, nelze na ni vytvořit OP. Odpis pohledávky je tak daňově neuznatelným a základ daně je tak věřitelem navýšen (Müllerová, 2015). Pro shrnutí problematiky OP a odpisu pohledávek jsou v příloze č. 2, zpracovány dva jednoduché příklady, ve kterých jsou shrnuty výše zmíněné poznatky.

4 Vyhodnocení postavení věřitelů v návaznosti na využití jejich práv a uspokojení v oddlužení

Tato část diplomové práce je považována za jednu ze stěžejních, neboť z jejího závěru by mělo být patrné, zda je uspokojení věřitelů v rámci oddlužení dostačující či nikoliv. V první polovině této kapitoly je provedena analýza uspokojení věřitelů v oddlužení a analyzování základních poznatků o dlužnících. Ve druhé části je věnována pozornost především změnám, které v rámci novely IZ nastanou a změnám, které jsou stále ještě předmětem projednávání.

4.1 Analýza uspokojení věřitelů v oddlužení

V rámci analýzy jsou níže vyhodnocena veřejně přístupná data z insolvenčního rejstříku. Hlavním cílem šetření je zjištění míry uspokojení věřitelů dlužníky v oddlužení jak souhrnně, tak dle různých hledisek popsaných níže. Výchozím kritériem pro výběr náhodně zvolených dlužníků je faktor času. Od něj se odvíjí rozdělení analyzovaných dat na dvě samostatné skupiny, které jsou v podkapitole 4.1.1 podrobněji popsány.

Mezi elementární metody, které jsou využívány pro zpracování dat, lze uvést především komparaci předpokládané míry uspokojení věřitelů v plnění oddlužení na začátku a na konci tohoto procesu. Dále je provedena analýza jednotlivých přihlášených věřitelů, u nichž jsou srovnávány výše přihlášených pohledávek, jejich četnost u dlužníků a následné uspokojení jednotlivých věřitelů.

4.1.1 Náhodně vybraná skupina dlužníků

V rámci této diplomové práce je analyzován vzorek 130 náhodně vybraných dlužníků z veřejně přístupného Insolvenčního rejstříku.

Jak již bylo zmíněno, vybraný vzorek je rozdělen do dvou stejně početných skupin. Každá skupina má tedy 65 dlužníků.

Ve **vzorku 1** jsou zastoupeni dlužníci, kteří už proces oddlužení řádně splnili, a oddlužení u nich započalo běžet v letech 2010-2011. Ve **vzorku 2** jsou dlužníci, u kterých bylo oddlužení zahájeno v roce 2015. Proces oddlužení, až na výjimky předběžného splacení pohledávek, u nich tedy stále ještě probíhá.

U každého dlužníka byly zjišťovány údaje identifikující jeho insolvenční řízení (jméno, příjmení, krajský soud). Dále je sledována četnost zastoupení určitých faktorů (např. pohlaví, věk, výše uznaných dluhů, čistá mzda dlužníka, zastoupení jednotlivých věřitelů apod.).

Dlužníci, kteří plní oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty, je z tohoto vzorku abstrahováni.

Tab. 4.1 Rozdělení analyzovaných dlužníků podle krajských soudů

Krajský soud	Vzorek 1	Vzorek 2	Celkem
Brno	10	10	20
České Budějovice	5	5	10
Hradec Králové + pobočka v Pardubicích	10	10	20
Ostrava + pobočka v Olomouci	20	20	40
Plzeň	5	5	10
Praha	10	10	20
Ústí nad Labem + pobočka v Liberci	5	5	10
Celkem	65	65	130

Zdroj: Vlastní zpracování

Pro přehlednost jsou v tabulce 4.1 rozčlenění náhodně vybraní dlužníci dle příslušných krajských soudů. Pro přesnější a objektivní hodnocení výsledků ze vzorku 1 a 2, je zvoleno shodné zastoupení dlužníků u jednotlivých krajských soudů. Z dat ministerstva spravedlnosti vyplývá, že nejvíce oddlužení v České republice je uskutečňováno u Krajského soudu v Ostravě, tudíž je zde zvolena největší četnost dlužníků.

4.1.2 Analýza míry uspokojení věřitelů

V rámci analýzy míry uspokojení věřitelů, jsou zpracována data jednotlivých dlužníků a to jak z hlediska příslušnosti ke krajskému soudu, tak i průměrná hodnota míry uspokojení věřitelů u obou vzorků. Přičemž VZOREK 1 je analyzován u dlužníků, jenž už prošli procesem oddlužení a tudíž jsou od zbylých neuhrazených pohledávek osvobozeni. Z tohoto důvodu u nich lze vygenerovat dva různé výsledky, jenž se týkají míry uspokojení věřitelů v závislosti na tom, zda jsou data analyzována na začátku nebo na konci oddlužení. Uspokojení věřitelů na začátku oddlužení je závislé na očekávaných příjmech dlužníka v následujících 5 letech a celkové výši závazků. V rámci očekávané míry uspokojení na začátku oddlužení je nutné podotknout, že tato míra v průběhu splátkového kalendáře může výrazně kolísat a projevit se tak na konci oddlužení. Příčinou těchto změn je řada faktorů, které však nelze bezprostředně předpokládat a zohlednit je tak na začátku plnění. Mezi tyto faktory lze zařadit především změnu výše příjmů v návaznosti na změnu zaměstnání, nemoc či novou vyživovací povinnost vůči další osobě apod.

Pro hlubší pochopení analýzy je nutné uvést některá zásadní východiska, od kterých se výběr 130 dlužníků odvíjel a která tak mohla mít zásadní vliv na zjištěná tvrzení.

U očekávané míry plnění se vycházelo z předpokladu, že dlužník je schopen splatit maximálně 100 % svých závazků. Z toho vyplývá, že zde nebylo zohledněno vyšší než 100% plnění, které může být důsledkem úhrady závazků dříve než po 60 měsících. U dlužníků, kteří byli schopni uhradit své dluhy v plné výši např. v padesátém měsíci v rámci splátkového kalendáře, bylo kalkulováno s očekávanou mírou plnění ve výši 100%. Je nutné zdůraznit, že očekávaná míra uspokojení věřitelů byla počítána k pohledávkám, které byly prověřeny v rámci přezkumného jednání a nikoliv k pohledávkám, které uvedl dlužník ve svém návrhu na povolení oddlužení. Pro dílčí výsledky míry uspokojení věřitelů na konci oddlužení, byla výchozím dokumentem *Zpráva o plnění oddlužení (ZOPO)*, kterou lze snadno dohledat v IR.

V tabulce 4.2 jsou uvedeny výsledky analýzy míry uspokojení věřitelů VZORKU 1 a VZORKU 2. V rámci analýzy nebylo zohledněno rozdělení pohledávky na složky – jistina, příslušenství.

Tab. 4.2 Srovnání míry uspokojení věřitelů

Krajský soud	VZOREK 1		VZOREK 2
	Předpokládané uspokojení věřitelů na začátku oddlužení	Míra uspokojení na konci oddlužení	Předpokládané uspokojení věřitelů na začátku oddlužení
Brno	56,69%	49,03%	57,83%
České Budějovice	64,76%	49,29%	75,46%
Hradec Králové + pobočka v Pardubicích	49,74%	47,58%	55,53%
Ostrava + pobočka v Olomouci	60,14%	52,69%	72,11%
Plzeň	46,37%	38,15%	50,27%
Praha	70,83%	53,56%	58,03%
Ústí nad Labem + pobočka v Liberci	56,10%	50,84%	63,98%
Průměrná míra uspokojení věřitelů	58,64%	49,95%	63,15%
Maximální zjištěná hodnota	100,00%	100,00%	100,00%
Minimální zjištěná hodnota	30,48%	30,30%	30,53%

Zdroj: Vlastní zpracování

V tab. 4.2 jsou zobrazeny základní průměrné hodnoty uspokojení věřitelů. Jak je patrné ze VZORKU 1, lze mezi sebou porovnat dvě hodnoty, a to hodnotu plnění očekávanou na začátku splátkového kalendáře a míru uspokojení věřitelů na konci oddlužení. Z výsledků vyplývá, že uspokojení věřitelů je na začátku oddlužení zpravidla vyšší, než na konci. Toto tvrzení se potvrdilo nejen dílčími výsledky u všech krajských soudů, ale i jako celková průměrná míra uspokojení věřitelů. Průměr předpokládané míry uspokojení věřitelů na konci oddlužení vychází z celkového zprůměrování individuálních měr plnění jednotlivých dlužníků. U průměrných hodnot je mezi očekávaným a skutečným plněním **rozdíl téměř 9%**. Důsledek tohoto poklesu je většinou způsoben ztrátou zaměstnání v průběhu oddlužení, neplacení přislíbeného daru nebo jinými životními událostmi, jež mohou podstatně ovlivnit finanční situaci dlužníka.

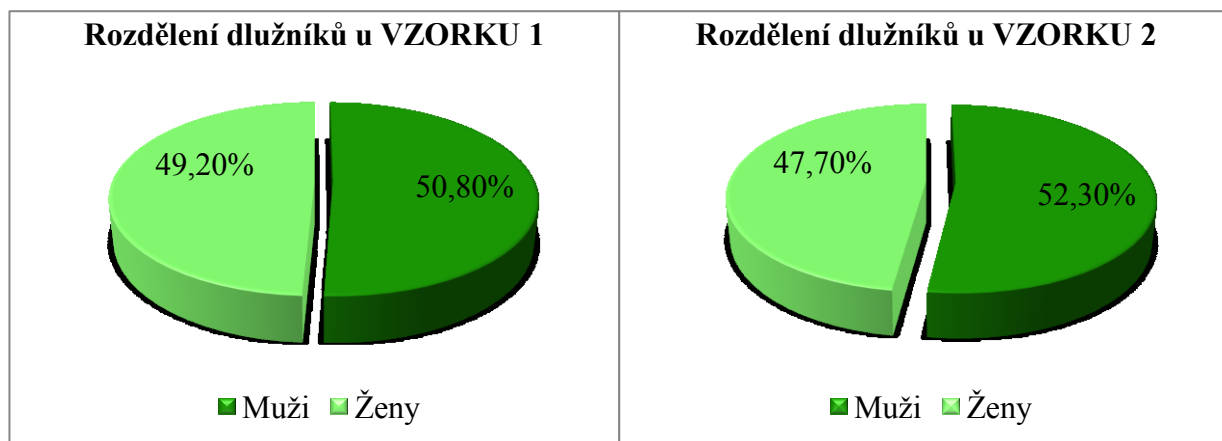
U VZORKU 2 je očekávaná míra uspokojení vyšší o téměř 4,5 % než u VZORKU 1. To může být způsobeno tím, že každý ze zkoumaných vzorků vycházel z různé hodnoty celkových přihlášených pohledávek. Přičemž u VZORKU 2 je hodnota pohledávek výrazně nižší než hodnota pohledávek u VZORKU 1. Srovnání očekávané míry u VZORKU 2 a míry uspokojení na konci oddlužení u VZORKU 1 není příliš objektivní, neboť výsledky jsou zkresleny nerovností přihlášených pohledávek ve sledovaných skupinách. Pro komplexní srovnání je tento rozdíl 13,2%. Z výše popsaného lze vymezit obecnou tendenci podtrhující tvrzení, **že uspokojení věřitelů je na začátku oddlužení zpravidla vyšší, než na konci.**

Při posuzování měření maximální a minimální hodnoty plnění bylo zjištěno, že tyto hodnoty dosahují téměř svých hranic. Co se týká nejvyšší zjištěné hodnoty, tak ta byla u obou analyzovaných vzorků stejná. Prakticky to znamená, že v obou skupinách se našel dlužník s předpokladem 100% splacení svých závazků. Konkrétně lze vyčíslit u VZORKU 1, že u 9 dlužníků se na začátku oddlužení očekávalo 100% splacení svých závazků. Na konci oddlužení svým závazkům ve výši 100%, dostalo už pouze 5 dlužníků. U VZORKU 2 se očekávalo 100% uspokojení pohledávek od 13 dlužníků, což se výrazně projevilo na celkové průměrné míře uspokojení. Naopak při posuzování nejnižší hodnoty plnění se výsledky v daných kategoriích pouze nepatrně lišily a pohybovaly se okolo 30 % plnění, což je zákonem stanovená minimální hranice pro splnění oddlužení. Z celkově 130 vybraných dlužníků se pouze u 6 z nich pohybovala míra uspokojení věřitelů v rozmezí 30-31%.

4.1.3 Analýza dlužníků

V této části analýzy je pozornost zaměřena především na poměr zastoupení žen a mužů v procesu oddlužení. Následně je v tabulce 4. 3 provedený rozbor dlužníků a to z hlediska příslušných věkových kategorií. Poslední dílčí analýzou, která souvisí s postavením dlužníků v procesu oddlužení, je jejich srovnání na základě výše čisté mzdy.

Graf 4.1 Vyjádření podílu mužů a žen na celkovém počtu analyzovaných dlužníků

Zdroj: Vlastní zpracování

Z výše znázorněného grafu 4.1 je zjevné, že u zkoumaných dlužníků jsou procenta zastoupení mužů a žen poměrně vyrovnaná. Konkrétně u VZORKU 1 je poměr mužů a žen 33:32 a u VZORKU 2 je tento poměr 34:31. Je potřeba zdůraznit, že při náhodném výběru dlužníků byl faktor pohlaví zcela nepodstatný a výsledků tak bylo dosaženo zcela nezávisle na pohlaví dlužníka. Z uvedených faktů však lze usoudit, že poměr zastoupení mužů a žen v procesu oddlužení je takřka rovnoměrný. *Tab. 4.3 Poměr zastoupení jednotlivých dlužníků podle věkové kategorie*

	VZOREK 1			VZOREK 2		
	Počet dlužníků	Zastoupení žen (v %)	Zastoupení mužů (v %)	Počet dlužníků	Zastoupení žen (v %)	Zastoupení mužů (v %)
Věk od 18 do 30 let	1	0	100	11	18,18	81,82
Věk od 31 do 40 let	18	38,89	61,11	17	47,06	52,94
Věk od 41 do 50 let	21	38,10	61,90	17	52,94	47,06
Věk od 51 do 60 let	7	57,14	42,86	9	55,56	44,44
Věk od 61 do 70 let	16	81,25	18,75	8	50	50
Věk od 71 a více let	2	50	50	3	100	0

Zdroj: Vlastní zpracování

V rámci podrobnějšího rozboru náhodně vybraného vzorku dlužníků jsou v tabulce 4.3 dlužníci rozděleni do příslušných věkových kategorií. Hned na první pohled je z výsledků zkoumání patrné, že dlužníci procházející procesem oddlužení jsou nejčastěji ve věku od 41 do 50 let, což celkově představuje přibližně 30% ze všech náhodně vybraných dlužníků. Další věková kategorie, která je také velmi početně zastoupena dlužníky, spadá do rozmezí 31 až 40 let a k celkovému počtu zkoumaných dlužníků představuje hodnotu okolo 26%. Z toho lze obecně vyvodit, že téměř více jak polovina dlužníků se dostane do dluhové situace ve věkovém horizontu 31 až 50 let. Ze zjištěných průběžných výsledků u obou vzorků lze vidět snižující se efekt zadlužení u osob starších 60 let a naopak zvyšující se efekt zadlužování u osob mladších, tedy věku do 30 let.

Pokud bude upuštěno od 100 % zastoupení mužů či žen, byly v rámci dílčích propočtů zjištěny dva extrémní výsledky v příslušné věkové kategorii (neboť u těchto výsledků byla zjištěna nízká četnost dlužníků). U VZORKU 1 nebo 2 je většinou poměr zastoupení mužů a žen v dané věkové kategorii poměrně vyrovnaný. Objevily se zde však dvě hodnoty, jež vybočují z tohoto nepsaného pravidla. Nejprve u VZORKU 1 bylo zjištěno, že ve věkovém rozmezí 61 až 70 let je více jak 80 % účast v oddlužení typická pro ženy. Opačná situace byla zjištěna u VZORKU 2, kde ve věku 18 až 30 let, jsou zadlužení a neschopni splácet své závazky převážně v 80 % muži.

Tab. 4.4 Roztřídění dlužníků do příslušných kategorií dle výše jejich čisté mzdy

Čistá mzda dlužníka (v Kč)	Počet výskytů	Vyjádřeno v %
0 – 9 000	9	6,92
9 001 – 15 000	67	51,54
15 001 – 20 000	38	29,23
20 001 – 25 000	14	10,77
25 001 a více	2	1,54
Celkem	130	100
Nejvyšší zjištěná čistá mzda u dlužníka	23 764 Kč	-
Nejnižší zjištěná čistá mzda u dlužníka	0 Kč	-
Průměrná čistá mzda na dlužníka	14 523 Kč	

Zdroj: Vlastní zpracování

Čistá mzda průměrného dlužníka je **14 523 Kč** (z toho necelých 7% dlužníků má čistou mzdu nižší než 9 000 Kč a konkrétně 3 dlužníci z celkového počtu byli zcela bez příjmů). Více jak polovina dlužníků, kteří se přihlásili do oddlužení, pobírají měsíční čistou mzdu ve

výši od 9 001 Kč do 15 000 Kč. Dále bylo zjištěno, že průměrná čistá mzda u žen v úpadku je 13 046 Kč a u mužů 15 912 Kč.

V rámci šetření bylo také zjištěno, že téměř jedné čtvrtině dlužníků byl při schválení oddlužení přislíben peněžitý dar, bez nějž by dlužníci nebyli schopni uspokojit pohledávky věřitelů ani ve výši 30 % po uplynutí 5 let. Je však nutné zdůraznit, že výše peněžitého daru se v průběhu splátkového kalendáře často mění, převážně snižuje, ba dokonce někteří dlužníci peněžitý dar nakonec nedostávají vůbec. Změna hodnoty daru je často příčinou nižší míry uspokojení věřitelů na konci splátkového kalendáře. U některých dlužníků ve věku 30 až 50 let přibývá ještě další povinnost, a to ve formě placení výživného na své nezaopatřené dítě.

4.1.4 Analýza pohledávek věřitelů

V této pasáži je pojednáváno o složení poskytnutých pohledávek podle jejich výše ve stanovených intervalech. V tabulce 4.5 jsou vyjádřeny jednotlivé výskyty dlužníků podle výše jejich uznatelných dluhů.

Tab. 4.5 Poměr zastoupení jednotlivých dlužníků podle výše přihlášených pohledávek

Výše pohledávek v Kč	VZOREK 1		VZOREK2	
	Počet výskytů	Vyjádřeno v %	Počet výskytů	Vyjádřeno v %
0 – 300 000	11	16,92	17	26,15
301 000 – 600 000	24	36,92	35	53,85
601 000 – 900 000	19	29,23	8	12,31
901 000 – 1 200 000	7	10,77	5	7,69
1 201 000 a více	4	6,16	0	0
Celkem	65	100	65	100
Nejvyšší hodnota přihlášených pohledávek vůči dlužníkovi	1 825 754 Kč	-	1 158 996 Kč	-
Nejnižší hodnota přihlášených pohledávek vůči dlužníkovi	76 997 Kč	-	44 202 Kč	-
Průměrná výše pohledávek vůči jednomu dlužníkovi	619 844 Kč	-	444 343 Kč	-

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce 4.5 jsou dlužníci opět rozčleněni, jak již bylo v úvodu praktické části avizováno, na dva zkoumané vzorky. Pokud by ale bylo upuštěno od tohoto rozdělení, tak průměrná výše pohledávek vůči jednomu dlužníkovi by byla okolo **530 000 Kč**. V rámci

srovnání výsledků u obou analyzovaných vzorků se průměrná výše pohledávek liší o téměř 180 000 Kč. Důvodem tohoto rozdílu (ač u obou vzorků je četnost vybraných dlužníků totožná) může být skutečnost, že u VZORKU 1 jsou 4 dlužníci, jejichž výše uznatelných dluhů přesahuje hranici 1 201 000 Kč a naopak u VZORKU 2 se takovýto dlužník nenachází žádný. Taktéž je u první skupiny více než dvojnásobný počet dlužníků s dluhem v intervalu 601 000 Kč až 900 000 Kč než u VZORKU 2.

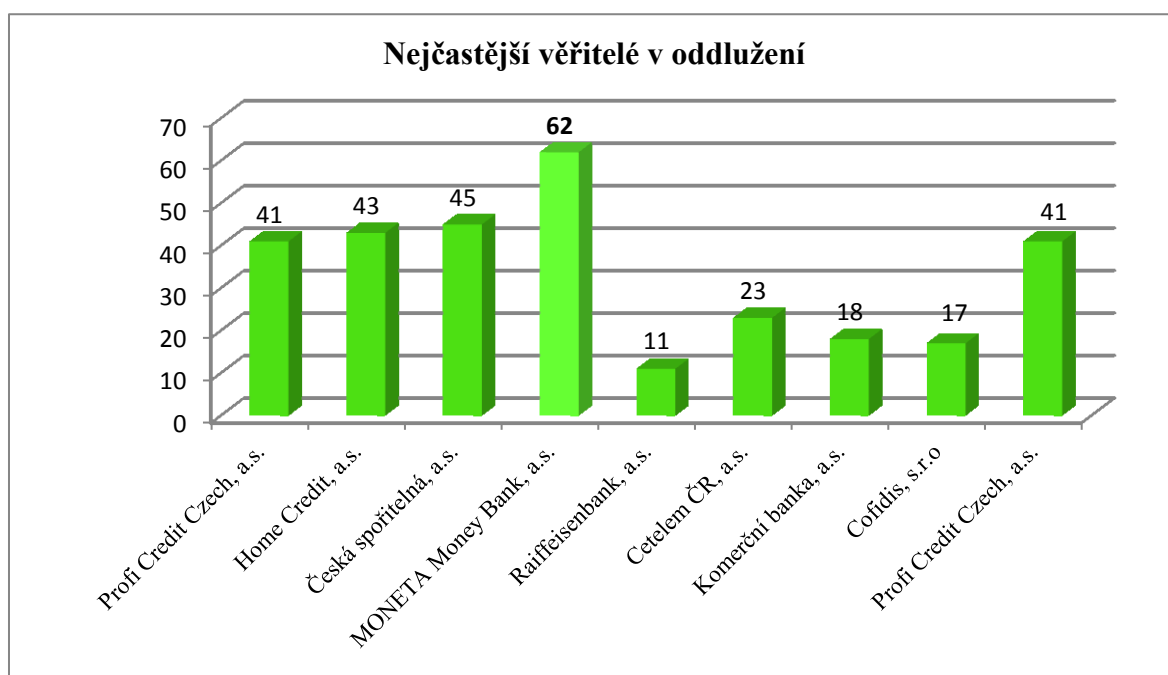
Z výsledků této analýzy se průměrná hodnota uznatelných dluhů na jednoho dlužníka snižuje. Tento snižující se efekt by mohl být způsoben tím, že u dlužníků, jenž započali oddlužení v roce 2015, je z tabulky 4.5 patrné, že jejich výše uznatelných dluhů se oproti dlužníkům, jež započali oddlužení v letech 2010-2011, výrazně snížila. Téměř v 80 % případů lze hodnotu dluhu zařadit do intervalu 0-600 000 Kč. Což pro srovnání je u VZORKU 1 pouze okolo 54%. Je však nutné tyto výsledky brát s nadhledem, neboť v rámci analýzy bylo zkoumáno pouze 130 náhodně vybraných dlužníků, tudíž mohou být tímto nízkým počtem značně zkresleny.

Nejvyšší zjištěná hodnota pohledávek, které věřitelé řádně přihlásili do insolventního řízení, je ve výši 1 825 754 Kč, což představuje necelé 3% z celkových zjištěných pohledávek. Naopak nejnižší hodnota přihlášených pohledávek na dlužníka je 44 202 Kč.

4.1.5 Analýza věřitelů v procesu oddlužení

V rámci této dílčí analýzy, se zaměřením na věřitele, je níže pomocí grafů naznačeno, kteří z věřitelů byli v rámci zkoumaného vzorku nejčastějšími věřiteli a dále pak jejich celková výše. V závěru této podkapitoly je provedena komparace přihlášených pohledávek a jejich celkové plnění na konci splátkového kalendáře. Toto srovnání je provedeno pouze na vstupních datech u VZORKU 1, neboť u této skupiny dlužníků bylo možné v IR dohledat konečné plnění u jednotlivých věřitelů.

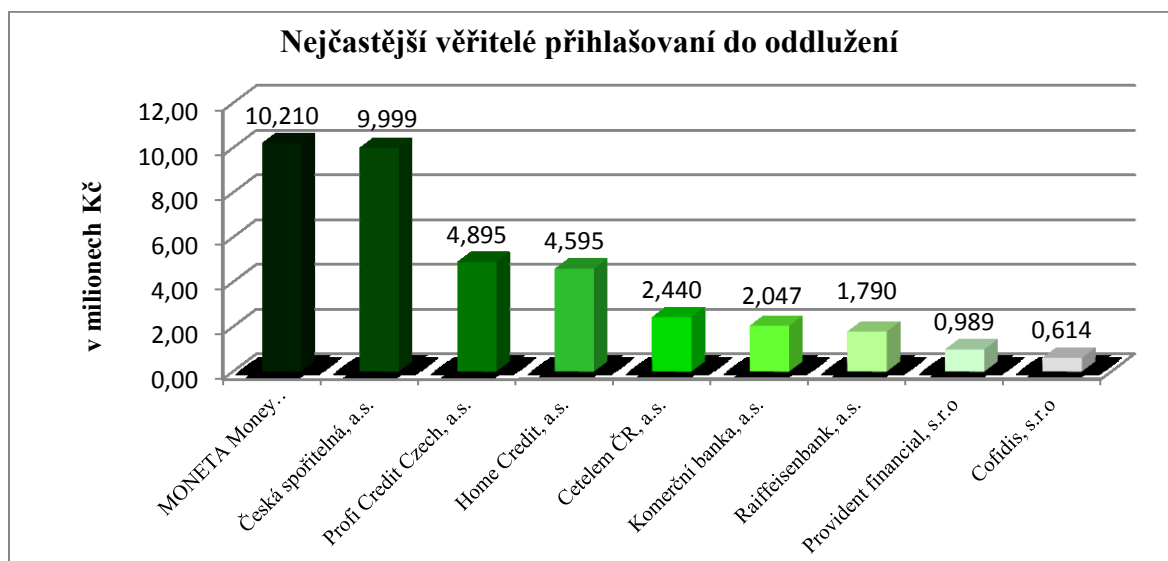
Graf 4.2 Počet nejčastějších věřitelů přihlašujících své pohledávky v rámci oddlužení

Zdroj: Vlastní zpracování

V grafu 4.2 je vyobrazeno 9 věřitelů, u kterých bylo na základě výzkumu (ze 130 vybraných dlužníků) zjištěno, že patří mezi nejčastější věřitele v rámci oddlužení. Z výsledků analýzy vyplynulo, že necelá polovina ze sledovaných dlužníků má dluh u věřitele MONETA Money Bank, a.s. Mezi další tři nejčastější věřitele, kteří přihlašují své pohledávky do insolvenčního řízení lze zařadit Českou spořitelnu, a. s. (u 34,5 % dlužníků), dále Home Credit, a. s. (u 33 % dlužníků) a Profi Credit Czech, a. s. (u 31,5 % dlužníků).

Graf 4.3 Nejčastější věřitelé seřazení podle celkové hodnoty dluhu v souboru 130 dlužníků

Zdroj: Vlastní zpracování

V grafu 4.3 je zobrazeno 9 největších věřitelů seřazených podle celkové hodnoty dluhu v souboru 130 dlužníků. Pohledávky pohybující se okolo 10 milionů Kč vlastní dva největší věřitelé, kterým dominuje MONETA Money Bank, a. s. a v závěsu za ní je Česká spořitelna, a. s. Na opačném konci stupnice hodnocení je Cofidis, s. r. o., kde hodnota pohledávek je pouze okolo 614 000 Kč, z čehož lze usoudit, že rozdíl mezi těmito věřiteli je markantní.

Dle graf 4. 2 byl věřitel Provident financial, s. r. o. v rámci sledování poměrně často zastoupen a to u 29 dlužníků, avšak celková výše těchto pohledávek nedosahuje ani 1 mil. Kč. Z toho vyplývá, že tento věřitel, ač vykazuje poměrně vysoký počet pohledávek v insolvenčním řízení, tak jejich výše je relativně nízká (průměrně 34 000 Kč na dlužníka v úpadku).

Tab. 4.6 Uspokojení pohledávek u nejčastějších věřitelů (VZOREK 1)

	Hodnota přihlášených pohledávek (v Kč)	Uspokojení pohledávek (v Kč)	Uspokojení pohledávek (v %)
Profi Credit Czech, a. s.	1 969 804	1 361 404	69
Home Credit, a. s.	4 233 398	1 835 123	43
Česká Spořitelna, a. s.	7 179 524	3 090 636	43
MONETA Money Bank, a. s.	5 524 904	2 384 605	43
Raiffeisenbank, a. s.	1 445 238	777 792	54
Cetelem ČR, a. s.	1 663 842	657 854	40
Komerční banka, a. s.	1 683 184	664 370	39
Cofidis, s. r. o.	376 530	165 721	44
Celkem	24 076 424	10 937 505	-

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce 4.6 jsou znázorněny výsledky analýzy uspokojení pohledávek u nejčastějších věřitelů, zjištěných u dlužníků, kteří zahájili proces oddlužení v letech 2010-2011 a bylo u nich řádně splněno oddlužení. V rámci této dílčí analýzy nejsou zohledněny jednotlivé součásti přihlášených pohledávek – JISTINA, PŘÍSLUŠENSTVÍ. Z toho vyplývá, že výsledky této dílčí analýzy mohou být částečně zkresleny, neboť dlužníci v rámci plnění mohou splatit většinou část jistiny, ale navzdory vysokým částkám příslušenství (např. úrok, poplatek z prodlení, náklady řízení apod.) je toto procento plnění daleko nižší.

Z výsledků vykazovaných výše je zjevné, že největší míry uspokojení svých pohledávek dosáhl věřitel Profi Credit Czech, a. s. a to celkem z 69%. Ve srovnání

s průměrnou hodnotou uspokojení všech věřitelů u VZORKU 1 na konci splátkového kalendáře (viz. Tab. 4.2) je zjištěno, že tomuto věřiteli bylo vráceno až o 19% více než je celkový průměr míry uspokojení věřitelů. Nejnižší míra uspokojení pohledávek přihlášených do insolvenčního řízení, byla zaznamenána u věřitele Komerční banka, a. s. a to pouhých 39%. Celková průměrná míra plnění u těchto konkrétních věřitelů je přes **45%**. Ve srovnání s průměrnou hodnotou u všech pohledávek je tato hodnota plnění nižší téměř o 5 procentních bodů.

4.7 Míra uspokojení jistiny pohledávky u nejčastějších věřitelů (VZOREK 1)

	Hodnota přihlášených pohledávek			Uspokojení jistiny bez příslušenství (v %)
	Hodnota jistiny (v Kč)	Hodnota příslušenství (v Kč)	Hodnota příslušenství (v %)	
Profi Credit Czech, a. s.	1 812 072	157 732	8,01	75
Home Credit, a. s.	3 792 222	441 176	10,42	48
Česká Spořitelna, a. s.	6 439 095	740 429	10,32	48
MONETA Money Bank, a. s.	4 436 271	1 088 633	19,7	54
Raiffeisenbank, a. s.	1 321 361	123 877	8,57	59
Cetelem ČR, a. s.	1 437 816	226 026	13,58	46
Komerční banka, a. s.	1 062 117	621 067	36,9	62
Cofidis, s. r. o.	319 802	56 728	15,1	52
Celkem	20 620 756	3 455 668	-	-

Zdroj: vlastní zpracování

Řada věřitelů má příliš tvrdě nastavené sankční mechanismy a dlužníci, kteří se mnohdy dostávají do těžkých životních situací (např. nemoc, ztráta zaměstnání apod.) jsou těmito sankčními poplatky postiženi a hodnota dluhu se jimi tak intenzivně zvyšuje. Z toho vyplývá, že v některých případech může být hodnota jistiny daleko nižší než hodnota příslušenství.

V tabulce 4.7 jsou znázorněny hodnoty pohledávek některých vybraných věřitelů, které jsou rozděleny na jistinu a hodnotu příslušenství. Celková průměrná míra uspokojení jistiny u vybraných věřitelů, kdy u hodnoty pohledávek není zohledněno příslušenství, je okolo **54%**. Rozdíl mezi pohledávkami, které v sobě zahrnují pouze jistiny a pohledávkami, která v sobě obsahují i příslušenství je 9 procentních bodů. Nejvyššího uspokojení jistiny dosáhl věřitel Profi Credit Czech, a. s. a to až 75%. Dále bylo zjištěno, že u Komerční banky, a. s. je hodnota pohledávek tvořena z 36,9% příslušenstvím. Komerční banka, a. s. je tak věřitelem

s vysokými sankčními poplatky, kterými své dlužníky zatěžují a těm tak způsobují komplikace v podobě splácení. Mezi další věřitele s vysokými sankční poplatky byli zjištěni věřitelé MONETA Money Bank, a. s. (19,7%), Cofidis, s. r. o. (15,1%) a Cetelem ČR, a. s. (13,58%). Průměrně celkovou hodnotu přihlášených pohledávek tvoří z 14% příslušenství.

4.1.6 Shrnutí analýz

Na základě zjištěných výsledků lze usoudit, že platební morálka dlužníků není příliš vysoká, neboť podléhá nejrůznějším sociálním a ekonomickým aspektům. Tuto situaci dále umocňuje zvyšující se dostupnost rychlých a na první pohled levně se tvářících úvěrů, které zadlužené domácnosti nejsou vlivem nejrůznějších skutečností (ztráta zaměstnání, dlouhodobá pracovní neschopnost apod.) schopny splácet. Jejich poslední šancí, jak začít nanovo bez dluhů, je zákonem umožňující řešení úpadku procesem oddlužení, který je v dnešní době hojně využíván, mnohdy až zneužíván.

Při bližším pohledu na postavení věřitelů je zjevné, že jejich vymáhání pohledávek není příliš optimální. V první řadě je problém v neustále se zvyšujícím počtu dlužníků v úpadku a následném oddlužení. Tento růst vyvíjí tlak na administrativní náklady bank při vymáhání pohledávek s nejistým koncem v podobě celkové výše úhrady dlužníka. Další krizová situace spočívá v neustále se snižující hodnotě plnění dlužníků během splátkového kalendáře, kdy se většina dlužníků snaží hradit co nejnižší splátku, aby jejich výsledná hodnota plnění byla těsně kolem stanovené minimální hranice 30 %.

Na základě výše zmíněných dat je na první pohled zjevný rozdíl mezi plněním na začátku při schválení oddlužení a na konci, kdy se hodnota plnění liší až o 10 procentních bodů. Na základě srovnaných očekávaných hodnot plnění u obou vzorků vyplývá, že u dlužníků, kteří požádali o oddlužení v roce 2015, se očekává vyšší hodnota plnění a to téměř o 5 %, což může být důsledkem zvyšující se minimální mzdy.

Pozice věřitelů je v procesu oddlužení velmi slabá, neboť zákon je nastaven tak, aby především pomohl očistit dlužníky od jejich dluhů a umožnil jim tak začlenit se do společenského života a začít znovu již bez dluhů. Věřitelé nemají téměř žádnou možnost ovlivnit výslednou hodnotu plnění jejich pohledávek. Na základě toho by věřitelé měli dbát, v rámci prevence předcházení této situace, na větší informovanost o potencionálních dlužnících. Neměli by půjčovat „na požádání“, ale měli by si dopředu alespoň částečně ověřit očekávanou platební morálku daného dlužníka.

4.2 Oddlužovací novela v návaznosti na postavení věřitelů

V této kapitole je popsána problematika novely IZ ze dvou hledisek. Nejdříve je popsáno několik významných změn v oddlužovací novele, které již byly schváleny a v platnost vejdou 1. 7. 2017. V další části je uvedeno několik navrhovaných změn, které ještě nebyly schváleny.

4.2.1 Významné změny v oddlužení po novele

Dle článku Mgr. Jana Urbana, dne 14. 2. 2017 podepsal prezident České republiky novelu zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení. Jelikož se jedná o poměrně zásadní novelu, se kterou se mění některá dosavadní důležitá ustanovení IZ, následující text pojednává o nejzásadnějších změnách, které se začátkem účinnosti novely, tedy 1. 7. 2017, nastanou.

Změna v přidělování případů insolvenčním správcům

Velmi diskutovanou změnou, kterou novela přinese, bude nový systém přidělování jednotlivých případů v oblasti oddlužení. Současná právní úprava je nastavena tak, že insolvenční soud ustanoví IS osobu, kterou jmenuje předseda insolvenčního soudu podle pořadí určeného dnem zápisu jejího sídla nebo provozovny do příslušné části seznamu IS vedené pro obvod okresního soudu, který je obecným soudem dlužníka. Nově bude tento princip změněn a bude se postupovat obdobně jako u konkurzů, tedy podle krajských soudů.

Tato rozsahem nepatrná změna bude mít značný dopad v praxi. Zrušení okresního principu bude mít za následek, že není nutné, aby IS měl sídlo nebo provozovnu v každém jednotlivém okrese podle obecných soudů dlužníků, ale postačí mít sídlo nebo provozovnu v kraji. Z tohoto důvodu lze očekávat pokles množství zřizovaných poboček velkými insolvenčními správci, kterým již více než jedna provozovna v jednom kraji nebude přinášet nové případy.

Podání návrhu na řešení úpadku oddlužením

Další změna se týká samostatných návrhů na povolení oddlužení. Nově je do IZ přidán § 390a, kterým je stanoveno, že návrh na povolení oddlužení musí být za dlužníka sepsán a podán buď *advokátem, notářem, soudním exekutorem, insolvenčním správcem, nebo akreditovanou osobou*. Akreditovanou osobou se rozumí právnická osoba, které byla rozhodnutím Ministerstva spravedlnosti udělena akreditace pro poskytování služeb v oblasti oddlužení (§ 390a odst. 1 IZ). Toto ustanovení se nepoužije, je-li dlužníkem FO, která má

ekonomické nebo právnické vzdělání v magisterském studijním programu případně vykonala-li zkoušku insolvenčního správce. Stejně tak se ustanovení nepoužije v případě, že fyzická osoba s výše uvedenou kvalifikací jedná za dlužníka, kterým je právnická osoba.

Ve vztahu k akreditovaným osobám je třeba dodat, že *tyto osoby nebudou mít za seps a podání návrhu za dlužníka nárok na odměnu ani na jiné plnění*. Ostatní kvalifikované osoby budou moci požadovat odměnu pouze ve výši stanovené IZ, konkrétně *maximální částku 4 000 Kč bez DPH a v případě společného oddlužení manželů 6 000 Kč bez DPH*.

Tato změna reaguje na situaci, kdy na území ČR provozuje svou činnost velké množství komerčních subjektů, které za nepřiměřeně vysokou odměnu nabízejí dlužníkům pomoc se zajištěním oddlužení, přičemž jejich služby postrádají profesionalitu a dlužníkům přináší často spíše další problémy než pomoc.

Ze strany dlužníků to lze však považovat za omezení jeho práva podat návrh na oddlužení sám. Z novely přímo vyplývá, že dlužník bude muset za tento úkon zaplatit částku, která znamená další dodatečné náklady dlužníka.

Schůze věřitelů

Další novinkou je změna § 47 IZ, kde je nově ustanoveno, že *schůze věřitelů, v případě oddlužení, se svolá na návrh nadpoloviční většiny všech věřitelů, jejichž pohledávky počítané podle výše činí zároveň nadpoloviční většinu nezajištěných přihlášených pohledávek*. Vzhledem ke skutečnosti, že zajištěným věřitelům není v souladu s § 402 IZ přiznáno právo hlasovat o způsobu oddlužení, nepovažuje zákonodárce za žádoucí, aby zajištění věřitelé měli právo rozhodovat o tom, zda se schůze věřitelů za účelem projednání způsobu oddlužení uskuteční. Novela dále zásadním způsobem omezuje hlasovací práva věřitelů, kteří tvoří koncern s dlužníkem.

Posouzení platební neschopnosti

Novelou je doplněno dosavadní pojetí úpadku ve formě platební neschopnosti pro podnikatele vedoucí účetnictví, a to zavedením tzv. mezery krytí, což je rozdíl mezi výší splatných závazků a výší disponibilních příjmů. Podnikatel nebude v úpadku, pokud tzv. mezera krytí v rozhodném období bude nižší než desetina výše jeho splatných závazků.

Požadavek na doložení skutečného majitele věřitele postoupené pohledávky

Věřitel, který nabyl pohledávku v posledních 6 měsících před zahájením insolvenčního řízení nebo po jeho zahájení, bude muset doložit informaci o tom, kdo je jejím skutečným majitelem.

4.2.2 Navrhované změny IZ, jež zatím nebyly schváleny

Novela (jenž vstoupí v platnost 1. července 2017) je pouze první část rozsáhlejších změn, které jsou Ministerstvem spravedlnosti navrženy. Další změny týkající se oddlužení se v současné době projednávají v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky jako sněmovní tisk 1030.

Tyto další změny si kladou za cíl *pomoci dlužníkům, kteří se ocitli v tzv. dluhové pasti*. Do procesu oddlužení budou tak moci dlužníci vstoupit bez ohledu na výši jejich dluhů. Pokud parlament tento zákon schválí, způsobí, že **do oddlužení budou vpuštěni i nemajetní dlužníci**, kteří budou schopni uhradit náklady insolvenčního správce a náklady na sepsání návrhu na povolení oddlužení. V souvislosti s tímto návrhem se však střetávají dva principy. Jedním je, jak pomoci lidem, kteří se dostali do velmi složité a neřešitelné situace, kdy nemůžou splatit nic. Na druhé straně zde vyvstává obava z toho, aby tyto instrumenty nebyly zneužívány k podvodům.

Podle stávající právní úpravy může být oddlužení provedeno buď zpeněžením majetkové podstaty, nebo plněním splátkového kalendáře. V případě schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře nedochází k prodeji majetku dlužníka. Výjimkou je dlužníkův majetek, který je předmětem zajištění pohledávek věřitelů (takový majetek je předmětem zpeněžení). Podle návrhu novel by nově v tomto směru měly být rozšířeny možnosti, jak uspokojit pohledávky také prodejem majetku. Oddlužení splátkovým kalendářem je tak nahrazeno splátkovým kalendářem se zpeněžením majetkové podstaty. Insolvenční soud tak bude mít nově možnost, aby v případě schválení oddlužení prodal přebytečný majetek dlužníka a z výtěžku zpeněžení uspokojil pohledávky věřitelů. Nebude však možné prodat základní vybavení domácností, prostředky nutné pro práci dlužníka a dlužníkovu okolí. V případě obydlí bude soud povinen zkoumat, o jaké obydlí se jedná, tj. zejména jeho velikost, kvalitu a případně další parametry (zda se nejedná o tzv. „nadstandardní obydlí“).

Nebude-li zvolen způsob oddlužení věřiteli, určí soud vždy oddlužení splátkovým kalendářem se zpeněžením majetkové podstaty.

Další významnou změnu lze zaznamenat ohledně dopadů osvobození od dluhů, jenž se pozitivně projeví u specifických vymáhaných pohledávek. V novele je ustanoveno, že na nezaplacené výživné a na neuhrazenou náhradu škody na zdraví se osvobození od dluhů nevztahuje.

Dlužníkovi může být taktéž nově nařízeno až 100 hodin služby odborného sociálního poradenství a to za účelem předcházení budoucímu úpadku.

Nejvýznamnější změnou je odstranění stávající vstupní podmínky, podle níž musí být dlužník schopen uhradit v pěti letech 30 procent svých dluhů. Nově by měly být v insolvenčním zákoně rozlišeny tři různé kategorie oddlužení, které by se odvíjely od schopnosti dlužníka platit své dluhy.

- V případě, že dlužník bude *schopen uhradit více než 50 % pohledávek věřitelů, může oddlužení trvat 3 roky*. V současnosti je dlužník povinen splácet celých 5 let bez ohledu na to, kolik již splatil, ledaže již zaplatil celý dluh.
- Druhá kategorie je prakticky totožná se stávajícím způsobem oddlužení, tedy že *dlužník musí během 5 let splatit minimálně 30% všech svých pohledávek*.
- Ve třetí kategorii je dlužníkovi umožněno *splatit i méně než 30% veškerých pohledávek*. V takovém případě však oddlužení bude trvat 7 let (místo stávajících 5 let).

Tato navrhovaná změna je velice diskutovaná a zejména ze strany věřitelů se proti této změně zvedá velká vlna kritiky. Častým argumentem proti tomuto bodu je, že se jedná o tzv. morální hazard, kterým je podporováno neplacení dluhů a dochází tak k výraznému poškození věřitelů.

4.2.3 SWOT analýza věřitelů v oddlužení v návaznosti na novelu IZ

Cílem této kapitoly, je zjistit jaké je postavení věřitelů ve stávající právní úpravě v návaznosti na projednávanou novelu IZ. Základním úkolem SWOT analýzy je upozornit na silné a slabé stránky oddlužení z pozice věřitelů. Rovněž je nezbytné poukázat na příležitosti a hrozby, které z toho pro věřitele vyplývají.

Tab. 4.8 SWOT analýza věřitelů v oddlužení

S - Silné stránky	W - Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Veřejně dostupné informace o dlužnících a o jejich minulosti. • Veřejné řízení. • Splacení alespoň části pohledávky. • Účast na schůzi věřitelů • Předběžně věřitelé vědí pravděpodobnou míru uspokojení pohledávek. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nemožnost vymáhat pohledávky svými prostředky. • Ztráta nároku na náhradu soudních řízení, které započaly před oddlužením. • „Hlídaní lhůt“ • Oddlužení významně snižuje míru solventnosti dlužníků. • Nemožnost ovlivnit míru uspokojení pohledávek.
O - Příležitosti	T - Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • U zajištěných pohledávek dochází k poměrně rychlému zpeněžení. • Podnikatelé mohou rychleji odepsat pohledávky. • Stát se členem věřitelského výboru nebo zástupcem věřitelů. • Možnost oddlužení splátkovým kalendářem se zpeněžením majetkové podstaty. • Na nezaplacené výživné a neuhrazenou náhradu škody na zdraví se osvobození od dluhů nevztahuje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Riziko nesprávně podané přihlášky. • Nižší plnění než 30% po uplynutí 7 let. • Osvobození dlužníka od placení svých dluhů po splnění zákonných podmínek. • O oddlužení mohou požádat i nemajetní dlužníci, kteří by dříve na oddlužení nedosáhli.

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce 4.8 jsou znázorněny silné a slabé stránky věřitelů dále jejich příležitosti a hrozby, které pro ně z oddlužení vyplývají.

Věřitelé, kteří své pohledávky přihlašují v rámci insolventního řízení, mají výhodu, že je toto řízení veřejné. Dalším velkým pozitivem nejen pro věřitele jsou veřejně dostupné informace o dlužnících a celém průběhu oddlužení. Věřitelé tak mají možnost zjistit z tohoto portálu kolik má dlužník věřitelů, hodnotu celkových závazků vůči věřitelům, příjmy dlužníka za poslední 3 roky, kde je dlužník zaměstnán, výši jeho čistého příjmu měsíčně apod. Všechny tyto informace mohou věřitelé použít ve svůj prospěch a zohlednit tak ve svém rozhodnutí zda postoupit pohledávku či nikoliv. V návrhu na oddlužení jsou popsány

významné skutečnosti o dlužnících (např. majetek dlužníka, příjmy za minulá období, závazky, důvody vzniku neschopnosti splácet apod.), které věřitelé mohou využít při zkoumání neplatnosti a neúčinnosti práv na majetek. Dále mají věřitelé možnost účastnit se na schůzi věřitelů a ovlivnit tak volbu věřitelského výboru, odvolání IS atd. Největší výhodou je „jistota“ splacení alespoň části pohledávek, kdy v podstatě po přihlášení pohledávky a jejím následném uznání věřitelé nemají žádné dodatečné náklady spojené s vymáháním.

Nevýhodu lze spatřit především v nemožnosti ovlivnit míru uspokojení jejich pohledávek. Pokud je dlužníkovi schváleno oddlužení, tak věřitelé automaticky ztrácí nárok na náhradu soudních řízení, které vůči dlužníkovi vedli před zahájeným oddlužením. Pro věřitele je dále velmi náročné sledovat všechny lhůty, které z insolventního řízení vyplývají (např. lhůta pro podání přihlášky, námitky, odvolání apod.). V případě že věřitel lhůtu promešká, k úkonu provedeném po lhůtě se nepřihlíží. Oddlužení významně snižuje míru solventnosti dlužníků.

Příležitost, kterou oddlužení poskytuje věřitelům, lze spatřit především u zpeněžení majetkové podstaty. V procesu oddlužení dochází k poměrně rychlému zpeněžení, oproti exekučnímu řízení což každý věřitel ocení. Věřitelé mají také možnost pohledávky rychleji odepsat. V rámci projednávané novely oddlužení by se věřitelům nově naskytla příležitost, aby dlužníkův přebytečný majetek byl vždy prodán a z výtěžku zpeněžení, by byly uspokojovány pohledávky věřitelů. Další novinka by se týkala pouze malé skupiny věřitelů, ale bylo by jim tak zajištěno, že na nezaplacené výživné a neuhrazenou náhradu škody na zdraví by se osvobození nevztahovalo.

Největší hrozbu pro věřitele představuje návrh, ve kterém by bylo umožněno dlužníkům splatit méně než 30% ze svého dluhu po uplynutí 7 let. Věřitelé by teoreticky nemuseli dostat žádné plnění a byli by tak novým systémem oddlužení značně poškozeni. Rázem by se tak oddlužení mohlo stát předmětem zneužívání ze strany dlužníků. Velkým rizikem pokud by opět novela IZ byla schválena je ustanovení, které do oddlužení vpouští všechny dlužníky, tedy i nemajetné. Podmínkou schválení oddlužení splátkovým kalendářem by bylo, že ze zabavitelné částky musí být dlužník schopen uhradit náklady na IS a na sepis návrhu. Oddlužení samo o sobě pro věřitele představuje hrozbu, neboť je vysoce pravděpodobné, že od splacení části jejich pohledávek bude dlužník osvobozen. Věřitelé tak již nebudou mít nárok tuto pohledávku vymáhat a celková hodnota se jim už nikdy nevrátí.

Pro zpracování interní a externí SWOT analýzy věřitelů v oddlužení, jsou zvoleny 4 kritéria. Následně byla jednotlivým kritériím přidělena váha, vyjadřující důležitost jednotlivých kritérií pro věřitele. Součet vah musí být vždy roven 1. Čím vyšší číslo, tím větší důležitost a naopak (viz. příloha č. 4).

V rámci interní SWOT analýzy z pozice věřitelů bylo zjištěno, že slabé stránky oddlužení převládají nad silnými stránkami. Rovněž z externí SWOT analýzy je zřejmé, že jednoznačně převažují hrozby nad příležitostmi, které pro věřitele z IZ plynou. Z interní a externí analýzy lze usoudit, že věřitelům stávající právní úprava v návaznosti na projednávanou novelou nikterak situace neulehčí. Pokud by novela prošla schválením a vešla by tak v platnost v roce 2018, dala by se předpokládat ještě nižší míra uspokojování pohledávek a postavení věřitelů by se ještě více oslabilo.

5 Závěr

Cílem diplomové práce bylo vyhodnotit postavení věřitelů v oddlužení a zároveň zhodnotit základní společné rysy dlužníků, kteří se do úpadkové situace nejčastěji dostávají.

Teoretická část byla zaměřena na objasnění problematiky související s procesem insolvenčního řízení, konkrétně s úpadkem, jenž je řešen formou oddlužení v návaznosti na využití odborné literatury a jiných zdrojů.

V rámci praktické části bylo zpracováno několik dílčích analýz. Na náhodně vybraném vzorku 130 dlužníků byla provedena analýza uspokojení věřitelů pomocí splátkového kalendáře. Dále bylo provedeno zhodnocení společných znaků dlužníků, kteří do oddlužení nejčastěji vstupují. Na základě této analýzy byl tak zjištěn popis běžného dlužníka v oddlužení. V závěru praktické části byly popsány některé významné změny v IZ, které vejdou v platnost 1. 7. 2017 a dále změny, které jsou stále předmětem projednávání. V návaznosti na tuto novelu byla provedena SWOT analýza, kde výsledkem bylo zhodnocení, zda tyto změny budou mít přínos pro věřitele, či nikoliv.

Analýzou uspokojení věřitelů bylo zjištěno, že plnění dlužníků je průměrně okolo 50 % a že uspokojení věřitelů je na začátku oddlužení zpravidla vyšší, než na konci. Nižší hodnota plnění na konci splátkového kalendáře bývá často způsobena nižším příjmem dlužníka, než se původně očekávalo a dále že dlužníkovi není poskytován peněžitý dar, jak bylo na začátku sjednáno. Procento uspokojení věřitelů by mohlo být podstatně vyšší, ale jelikož přihlašované pohledávky jsou včetně příslušenství, tak je toto plnění značně nižší. V některých případech může hodnota příslušenství (úroky, poplatky z prodlení apod.) převyšovat samotnou hodnotu jistiny. Z toho je zřejmé, že sankční mechanismy bank jsou pro dlužníky velmi tvrdě nastavené. Dlužníci se tak mohou vlivem tíživé životní situace (např. z důvodu nemoci, ztráty zaměstnání apod.) rázem ocitnout v dluhové pasti, neboť nejsou schopni řádně splácet své dluhy.

Z analyzovaných dat o dlužnících bylo zjištěno, že do oddlužení vstupují v téměř totožném zastoupení jak muži, tak ženy. Více jak polovina dlužníků se do dluhové pasti dostává ve věku od 31 do 50 let. V rámci šetření byl zjištěn snižující se efekt zadlužení u osob starších 60 let a naopak zvyšující se efekt u osob ve věku do 30 let. Průměrná čistá mzda u žen v úpadku je 13 046 Kč a u mužů 15 912 Kč měsíčně. Dále bylo zjištěno, že průměrná výše dluhu na jednoho dlužníka je 530 000 Kč, ale i zde bylo vyzorováno snížení hodnoty závazků. Dlužníci, kteří vstoupili do oddlužení v roce 2015, mají téměř v 80 % případů dluhy

do 600 000 Kč. Dlužníci, u kterých bylo oddlužení zahájeno v letech 2010-2011, měli víc jak 60 % závazků vyšších než 600 000 Kč.

Z diplomové práce vyplývá, že postavení věřitelů v procesu oddlužení je absolutně nevýhodné. Ze samotné právní úpravy jednoznačně vyplývá, že smyslem oddlužení je osvobození dlužníků od dluhů a nikoliv co nejvyšší uspokojení pohledávek věřitelů. Věřitelé jsou v procesu oddlužení tou slabší stranou, která je insolvenčním zákonem poměrně opomínána. Z provedené SWOT analýzy jednoznačně vyplynulo, že věřitelům se ani v budoucnu neblýská na lepší časy. Pokud dojde ke schválení chystané oddlužovací novely tak to situaci ohledně plnění věřitelům výrazně zkomplikuje. Dlužníkům by bylo umožněno osvobození od dluhů po 7 letech s tím, že jim odpadne povinnost splacení alespoň 30 % jejich závazků. Věřitelé by tak v budoucnu by mohli očekávat ještě nižší uspokojení jejich pohledávek a mohlo by se projevit záměrné zneužívání procesu oddlužení u dlužníků. Věřitelé však nemají téměř žádnou šanci se proti takovýmto návrhům IZ bránit. Do budoucna se tedy jeví situace pro věřitele nejistě, neboť nelze předpokládat, jaké razantní změny můžou v oddlužení nastat a jak se to následně projeví v míře uspokojení pohledávek.

Seznam použité literatury

Literatura

BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. *Pohledávky - právně - daňově - účetně*. 3. rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-247-1816-3.

DRBOHLAV, Josef a Tomáš POHL. *Pohledávky z právního, účetního a daňového pohledu*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. 244 s. ISBN 978-80-7357-599-1.

HÁSOVÁ, Jiřina. *Insolvenční zákon: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. 1482 s. ISBN 978-80-7400-555-8.

HÁSOVÁ, Jiřina a Tomáš MORAVEC. *Insolvenční řízení*. V Praze: C.H. Beck, 2013. 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9.

KUČERA, František. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): s judikaturou a souvisejícími předpisy*. V Praze: C.H. Beck, 2009. 320 s. ISBN 978-80-7400-163-5.

KURKA, René a Anežka PAŘÍKOVÁ. *Subjekty finančního trhu: vybrané aspekty likvidace a insolvence*. V Praze: C.H. Beck, 2014. 216 s. ISBN 978-80-7400-277-9.

MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 301 s. ISBN 978-80-7380-568-5.

PILÁTOVÁ, Jana a Jaroslav RICHTER. *Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi: praktická řešení a vzory, daňová a účetní problematika, vybraná související ustanovení [Pilátová, 2011]*. 2. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. 119 s. ISBN 978-80-7263-678-5.

ŠÍNOVÁ, Renáta a Ingrid KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ. *Civilní proces*. V Praze: C.H. Beck, 2015. 359 s. ISBN 978-80-7400-600-5.

ŠNOBLOVÁ, Zuzana a Vítězslav NĚMČÁK. *Insolvenční správce*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 284 s. ISBN 978-80-7357-914-2.

WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní. Část druhá, Řízení vykonávací, řízení insolvenční*. Praha: Leges, 2015. 352 s. ISBN 978-80-7502-077-2.

Elektronické zdroje

INSOLVENÍ REJSTŘÍK. *Insolvenční rejstřík*. [online]. 2017. [cit. 5. 1. 2017]. Dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/common/index.do>.

INSOLVENÍ REJSTŘÍK. *Formuláře*. [online]. 2017. [cit. 5. 1. 2017]. Dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/common/stat.do?kodStranky=FORMULAR>

INSOLVENČNÍ ZÁKON. *Kalkulátor splátek pro oddlužení splněním splátkového kalendáře*. [online]. 2016. [cit. 20. 3. 2017]. Dostupné z: <http://insolvenzni-zakon.justice.cz/kalkukator-splatek.html>.

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČR. *Sněmovní tisk 1030*. [online]. 2017. [cit. 11. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=1030&CT1=0>

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČR. *Sněmovní tis 785*. [online]. 2017. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=82466>

URBAN, JAN. *Oddlužení a jiné významné změny v insolvenčním zákoně po novele*. [online]. 2017. [cit. 5. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/oddluzeni-a-jine-vyznamne-zmeny-v-insolvencnim-zakone-po-novele-105294.html>

MÜLLEROVÁ, Kateřina. *Postavení věřitelů v procesu oddlužení*. Ostrava 2015. Bakalářská práce. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Fakulta ekonomická, Katedra účetnictví.

PINTER, Vojtěch. *Postavení věřitelů v procesu oddlužení*. Ostrava, 2013. Bakalářská práce. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Fakulta ekonomická, Katedra účetnictví.

Právní předpisy

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů v platném znění

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění

Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů - ve znění 267/2014 Sb., v platném znění

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v platném znění

Seznam zkratek

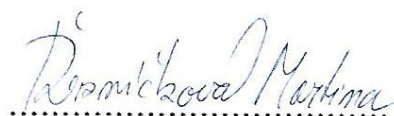
ČM	čistá mzda
ČNB	Česká národní banka
DPH	daň z přidané hodnoty
FO	fyzická osoba
IR	insolvenční rejstřík
IŘ	insolvenční řízení
IS	insolvenční správce
IZ	insolvenční zákon
NNB	normativní náklady na bydlení
NOZ	Nový občanský zákoník
OP	opravná položka
OSŘ	občanský soudní řád
PO	právnícká osoba
ÚJ	účetní jednotka
ZČ	základní částka
ZDP	zákon o daní z příjmu
ZR	zákon o rezervách
ŽMJ	životní minimum jednotlivce

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 20. 4. 2017

Bc. Martina Řezníčková

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Formulář návrh na povolení oddlužení

Příloha č. 2 – Příklad na účtování odpisů v oddlužení

Příloha č. 3 – Seznam náhodně vybraných dlužníků

Příloha č. 4 – Interní a externí SWOT analýza věřitelů v oddlužení